

για την

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

*Διεθνής Διάσκεψη της UNESCO
στη Θεσσαλονίκη*

Άνοιξη 1998

Τεύχος 12

500 δρχ.

- Αειφορία - Ανάπτυξη - Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
- Συνέλευση & Εκλογές της ΠΕΕΚΠΕ

για την
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Τεύχος 12, Άνοιξη 1998
Θεσσαλονίκη

Περιοδική Έκδοση της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών
για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Υπεύθυνος Έκδοσης
σύμφωνα με το νόμο
ο Πρόεδρος της ΠΕΕΚΠΕ
Βασίλης Ψαλλιδάς

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Διευθυντής Σύνταξης
Κώστας Νικολάου
τηλ. 031-813515, e-mail: kinikola@hol.gr

Αναπληρωτής Διευθυντής Σύνταξης
Δέσποινα Σουβατζή
τηλ. 031-829668, e-mail: aliberti@eled.auth.gr

Ειδικοί Συντάκτες
Βέτα Τσαλίκη
τηλ. 031-935832 · (επιμ. αρθρογραφίας & Κ.Π.Ε.)
Ελένη Τριαντάφυλλου
τηλ. 0374-23072
(επιμ. ανάπτυξης προγραμμάτων & δικτύων)
Ρούλα Γκόλιου
τηλ. 0374-22047 · (επιμ. σχολικών προγραμμάτων)
Γιώργος Περδίκης
τηλ. 0351-33535 · e-mail: gperdikis@nele-pier.edu.gr
(επιμ. Π.Ε. νομών & Internet)

Μέλη
Θεόδωρος Παπαπαύλου
τηλ. 01- 4619608 · (Παρ/μα Αττικής)
Γιάννης Φαρμάκης
τηλ. 031-903328 · e-mail: iofarmak@eled.auth.gr
(Παρ/μα Θεσσαλονίκης)
Παναγιώτης Σταθόπουλος
τηλ. 0621-32371 · (Παρ/μα Πελοποννήσου &
Δυτικής Ελλάδας)

Συνδρομες Ετήσιες
Μέλη της ΠΕΕΚΠΕ: Δωρεάν
Εσωτ.: 2.000 δρχ. Εξωτ.: 3.000 δρχ.
Φορείς: 5.000 δρχ.

Αλληλογραφία
για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Τ.Θ 50957 Θεσσαλονίκη 22-GR 54014

Σχεδίαση - Παραγωγή
Εκδόσεις Σχήμα & Χρώμα
Παραγωγική Μονάδα ΚΕ.Θ.Ε.Α.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

της Σύνταξης 3

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Διακήρυξη της Θεσσαλονίκης:

Σήμα ελπίδας στην "πιτανική" πορεία του Κιότο

του Κ. Νικολάου 4

Αειφορία: Προβλήματα και προοπτικές

του Α. Γεωργόπουλου 6

Βιώσιμη ανάπτυξη και σχολείο

της Β. Παπαδημητρίου 9

Από τη διδασκαλία της Βιολογίας στην

περιβαλλοντική εκπαίδευση

των Γ. Στάμου, Ι. Στάμου & Κ. Κορφιάη 11

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ UNESCO

Η Διακήρυξη της Θεσσαλονίκης..... 14

Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση για την αειφορία

της Α. Βενέτη 18

Η πορεία προς τη Θεσσαλονίκη

της Β. Τσαλίκη 20

Προβληματισμοί στη Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης

του Κ. Νικολάου 21

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Προγράμματα κινητικότητας του 2ου Κ.Π.Σ.

της Ε. Τριανιαφύλλου 22

ΚΕΝΤΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Προς την εκπαίδευση για την αειφορία

της Δ. Σουβατζή..... 23

ΔΙΚΤΥΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Εθνικό Δίκτυο Π.Ε.: Το Ποτάμι

του Δ. Καλαϊτζίδη..... 24

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε. ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ 27

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ 29

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ 30

INTERNET 31

Όταν κάποιος θέλει κάτι **παρα
πολύ,**
όλο το σύμπαν συνωμοτεί
για να γίνει ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Paulo Coelho (Ο Αλχημιστής)

Έρασαν ήδη τέσσερα χρόνια από τότε που εκδόθηκε για πρώτη φορά το περιοδικό της ΠΕΕΚΠΕ: "για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση". Θεωρητικά, θα μπορούσαν να είχαν γίνει πολύ περισσότερα πράγματα μέσα σε τόσο χρονικό διάστημα. Θεωρητικά όμως. Γιατί η πραγματικότητα παρουσιάζεται συχνά διαφορετική από αυτό που μπορεί να προβλέψει κάποιος. Κι όταν η πραγματικότητα προσδιορίζεται από ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα όπως τα οικονομικά του περιοδικού, τότε αυτό το πρόβλημα γίνεται "περιοριστικός παράγοντας", που απειλεί τη συνέχεια του περιοδικού αλλά και την ίδια του την ύπαρξη.

Αυτό ήταν βέβαια και το "αναμενόμενο" να συμβεί, αν αναλογισθεί κανείς ότι με δεδομένη τη σχεδόν πλήρη κυριαρχία στη σύγχρονη κοινωνία της αντίληψης για οικονομική ανέλιξη, ως του μόνου στόχου ταυτιζόμενου με την ευτυχία και της ατομικής λύσης, ως του μόνου δρόμου για την επίτευξη αυτού του στόχου, τότε μια προσπάθεια, που βρίσκεται στον αντίποδα αυτών των αντιλήψεων, που σηματοδοτείται από την πεποίθηση ότι ο πραγματικός πλούτος των ανθρώπων δεν μπορεί να μετρηθεί με ECU ή με Dollars, που θεωρεί ότι ο δρόμος για αυτόν τον πλούτο είναι εξ ορισμού συλλογικός και που στηρίζεται κυρίως στην εθελοντική προσφορά, μοιάζει να έχει ελάχιστες πιθανότητες επιβίωσης.

Ευτυχώς, που αυτή είναι η μισή πραγματικότητα. Η άλλη μισή προσδιορίζεται από τα αποτελέσματα που

επιφέρουν τα "θέλω" των ανθρώπων, όταν αυτά αποτελούν κομμάτι της καθημερινής τους ζωής, όταν συμπίπτουν σημαντικά μεταξύ τους και ιδίως όταν έρχονται να καλύψουν ευρύτερες υπαρκτές ανάγκες.

Δεν επιχειρείται εδώ να παρουσιασθεί ότι η προσπάθεια για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αποτελεί το "Προσωπικό Όνειρο" κάποιων. Αποτελεί όμως σίγουρα ένα μέρος του.

Μια νέα πορεία ξεκινάει με αυτό το τεύχος του περιοδικού. Μια πολύ καλή εκδοτική συνεργασία ανοίγει τις πόρτες για καινούργιους ορίζοντες. Με αλλαγές τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην παρουσίαση του. Γιατί τόση σημασία στην παρουσίαση; Διότι το "μέσα" έχει στενή σχέση με το "έξω". Διότι η ποιότητα της παρουσίασης δείχνει φροντίδα για το περιεχόμενο και σεβασμό σ'αυτούς που απευθύνεται. Γιατί τόση σημασία στην οργάνωση ύλης και ανθρώπων; Διότι εθελοντισμός όχι μόνο δεν σημαίνει ερασιτεχνισμός, αλλά αντίθετα η ποιότητα του προϊόντος της εθελοντικής εργασίας δείχνει και το επίπεδο του υπάρχοντος εθελοντισμού.

Διαβάζοντας το τεύχος, θα περιμένουμε τη γνώμη σας και τη συμβολή σας. Αλλωστε η προσπάθεια για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ή θα είναι συλλογική ή δεν θα 'χει σχέση με αυτήν.

Κ Νικολάου

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σήμα ελπίδας

στην "τιτανική" πορεία του Κιότο

του Κώστα Νικολάου

Ο Δεκέμβριος του 1997 σημαδέυτηκε από δύο εξαιρετικά σημαντικές διεθνείς διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών: τη Διεθνή Διάσκεψη για το Περιβάλλον και τις Κλιματικές Αλλαγές, που έγινε στο Κιότο και τη Διεθνή Διάσκεψη της UNESCO για το Περιβάλλον και την Κοινωνία, στη Θεσσαλονίκη. Η προσεκτική ανάγνωση των εργασιών και των αποτελεσμάτων τους αποκαλύπτει ότι, παρόλο που η προσοχή όλου του κόσμου εστιάσθηκε στο Κιότο, είναι στη Θεσσαλονίκη που μπορεί να αναζητήσει κανείς την ελπίδα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που απειλούν τον πλανήτη.

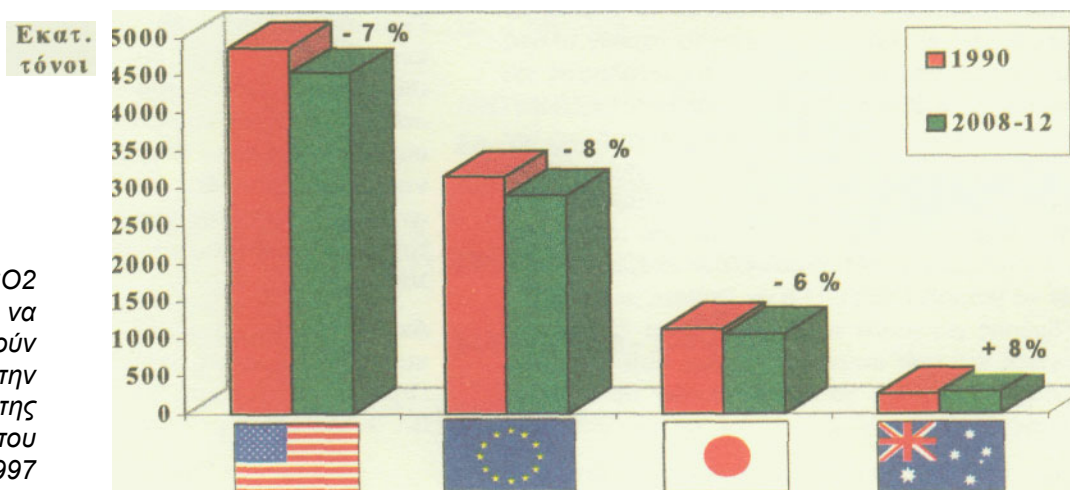
Στο Κιότο, έπειτα από σκληρές διαπραγματεύσεις, αποφασίσθηκαν περιορισμένα ποσοστά μειώσεων των

εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις αναπτυγμένες χώρες, ενώ παράλληλα έγινε δεκτό το αίτημα των αναπτυσσόμενων χωρών για περιορισμένα ποσοστά αυξήσεων. Είναι ένα θετικό βήμα; Αναμφισβήτητα ναι. Απλά το θέμα είναι ότι η σημερινή πορεία του πλανήτη δεν αναστρέφεται με κάποιο θετικό βήμα. Χρειάζεται πολύ περισσότερα.

Τα αποτελέσματα της Διεθνούς Διάσκεψης του Κιότο, οδηγούν σε τρεις Βασικές διαπιστώσεις:

1. Οι συγκεκριμένοι βιομηχανικοί κλάδοι (καθώς και όσοι διατυπώνουν ίδιες θέσεις), οι οποίοι μέχρι σήμερα θεωρούσαν ως υπερβολική την εκτίμηση ότι απειλείται ο πλανήτης από την αύξηση των εκπομπών αερίων ρύπων που συμβάλλουν στο φαινόμενο θερμοκηπίου και στις παγκόσμιες κλιματικές αλλαγές, δεν

Εκπομπές CO2 που πρέπει να επιτευχθούν σύμφωνα με την απόφαση της Διάσκεψης του Κιότο - 1997

αρθροΓΡΑΦΙΑ

θα μπορούν πλέον να πείσουν κανέναν για την επισημονική βάση των απόψεων τους.

2. Οι κυβερνήσεις των αναπτυγμένων και ενεργοβόρων χωρών και κυρίως των ΗΠΑ, κυριαρχούμενες από την κοντόφθαλμη πολιτική των οικονομικών συμφερόντων, δεν μπορούν να διακρίνουν ότι η επιβίωση του πλανήτη και η αλλαγή των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, αποτελούν προϋπόθεση για την επιβίωση και πρόοδο ακόμα και των δικών τους κοινωνιών.

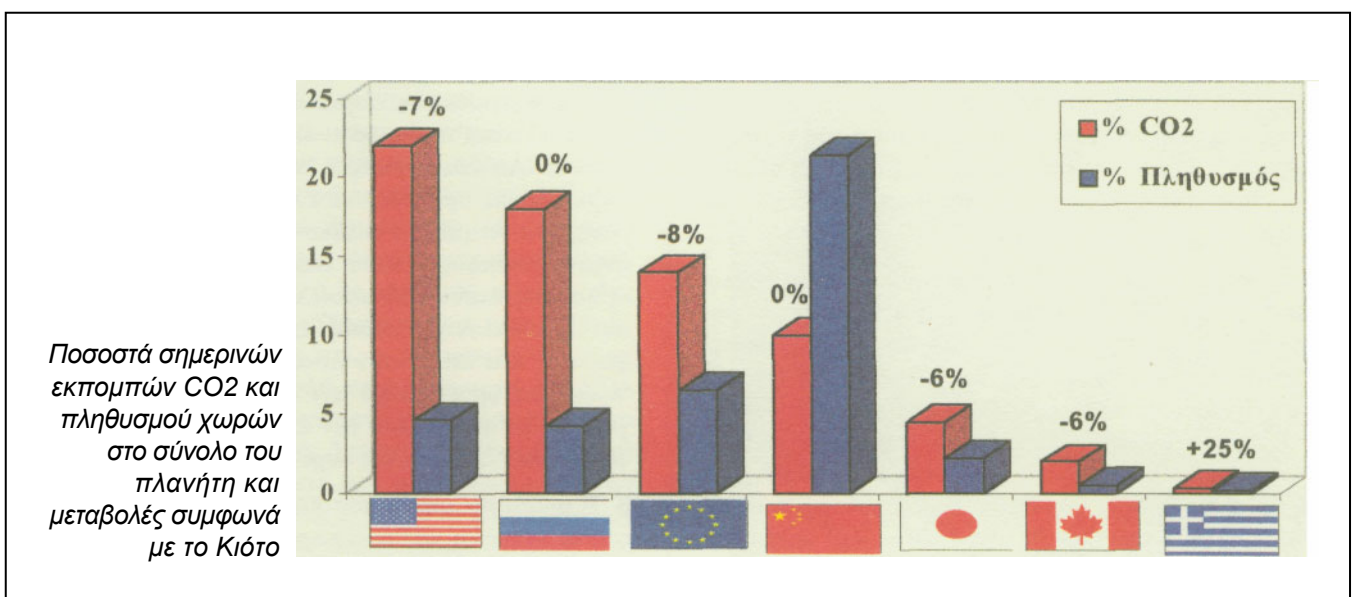
3. Άνοιξε ο δρόμος (αν και όχι οριστικά) για την εμπορική αντιμετώπιση των εκπομπών ρύπων σε πλανητική πλέον κλίμακα, δηλαδή, για να μπορούν οι αναπτυγμένες χώρες να εξαγοράζουν τα ποσά ρύπων που επιτρέπονται για τις αναπτυσσόμενες χώρες, εκμεταλλεζόμενες έτσι την οικονομική κρίση και αποβιομηχάνιση των φτωχών χωρών. Επιχειρείται έτσι, να εμποδισθεί η δυνατότητα αντικατάστασης παλαιών ρυπογόνων δραστηριοτήτων με άλλες που στηρίζονται σε καθαρές τεχνολογίες και μειώνουν δραστικά το σύνολο των εκπομπών ρύπων.

Στον αντίποδα του πνεύματος και των αποτελεσμάτων του Κιότο, βρίσκεται η Διεθνής Διάσκεψη Θεσσαλονίκης. Εδώ, δεν κυριάρχησαν οι σκληρές διαπραγματεύσεις και τα οικονομικά συμφέροντα αλλά αντίθετα, ήταν διάχυτη η αγωνία για το μέλλον του πλανήτη, η διάθεση για συμμετοχή και συμβολή στην ευαισθητοποίηση και συνειδητοποίηση των πολιτών για το περιβάλλον και η συνολική συζήτηση, οι διαφοροποιήσεις και αντιπαραθέσεις ήταν για το πώς όλα αυτά θα υλοποιηθούν αποτελεσματικότερα.

Οι κοινές διαπιστώσεις και βασικές θέσεις της Διακήρυξης της Θεσσαλονίκης, όπως για παράδειγμα: α) η ανάγκη για άμεση και ριζική αλλαγή των προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης, που για να επιτευχθεί απαιτείται η ενεργός συμμετοχή των πολιτών διαμέσου της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, β) η ευαισθητοποίηση και περιβαλλοντική εκπαίδευση των πολιτών αποτελούν βασικό άξονα για την αειφορία, μαζί με την περιβαλλοντική νομοθεσία, την οικονομία που σέβεται το περιβάλλον και τη χρήση καθαρών τεχνολογιών, δίνουν απάντηση στα αδιέξοδα που δημιουργούν οι αποφάσεις των κυβερνήσεων, όπως στην περίπτωση του Κιότο.

Η Διακήρυξη της Θεσσαλονίκης για το Περιβάλλον και την Κοινωνία θα περάσει στην ιστορία των Ηνωμένων Εθνών, στέλνοντας σαφές μήνυμα στους πολίτες, κυβερνήσεις, επιστήμονες και εκπαιδευτικούς όλου του κόσμου ότι το πέρασμα στο προσκήνιο της κοινωνίας των ευαισθητοποιημένων και περιβαλλοντικά εκπαιδευμένων πολιτών είναι η μοναδική ελπίδα για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα του πλανήτη, αφού είναι πλέον φανερό ότι χωρίς τη συμμετοχή των πολιτών, δεν μπορούν να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά τα όποια θετικά μέτρα από τις κυβερνήσεις.

Ο Κώστας Νικολάου είναι Δρ. Χημικός Περιβαλλοντολόγος και Γενικός Γραμματέας της Μεσογειακής Επιστημονικής Ένωσης Προστασίας Περιβάλλοντος (MESAEP)

Αειφορία: Προβλήματα και Προοπτικές

του Αλέξανδρου Γεωργόπουλου

Η οικονομική ανάπτυξη που ξεκίνησε μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση και που γενικεύτηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες του αιώνα μας σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του Πλανήτη, ομολογουμένως έχει φτάσει σε οριακό σημείο: όλο και συστηματικότερα η ανθρώπινη σκέψη απομυθοποιεί την έννοια της Ανάπτυξης από τις θρησκευολογικού τύπου συνδηλώσεις της, που τη θεωρούσαν σαν το απόλυτο καλό, την πανάκεια, τον Παράδεισο επί της Γης. Όλο και πιο συχνά επισημαίνονται πλέον οι σκοτεινές επιπτώσεις της όπως π.χ. οι κοινωνικές ανισότητες και η συνεπαγόμενη καταπίεση των ανθρώπινων ομάδων που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να εμπλακούν στην αναπτυξιακή διαδικασία, η όξυνση του οικονομικού ανταγωνισμού μεταξύ διαφορετικών κοινωνιών και οικονομιών που συνεπάγεται αποικιοκρατίες, ιμπεριαλισμούς και πολέμους, η ανεργία, η κατασπατάληση φυσικών πόρων, η ρύπανση, η καταναλωτική αλλοτρίωση.

Μια από ης εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης που προτείνονται είναι η Αειφορική Ανάπτυξη.

Αειφορική ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη εκείνη που επιτρέπει στις τωρινές γενεές να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους, χωρίς να υπονομεύουν παρόλα αυτά τη δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών των επόμενων γενεών.

Τα θετικά σημεία αυτού του "ορισμού" είναι εύκολα διακριτά: η αχαλίνωτη ανάπτυξη, έτσι όπως τη γνωρίσαμε μέχρι τώρα, που σπαταλάει φυσικούς πόρους, ρυπαίνει, αυξάνει τις εισοδηματικές ανισότητες και την ανεργία, γίνεται αντικείμενο κριτικής εξέτασης —επιτέλους!— με γνώμονα τα συμφέροντα των μελλοντικών γενεών. Παύει πλέον να θεωρείται φυσιολογικό και αυτονόητο το αξίωμα πως υγιής κοινωνία είναι αυτή που παράγει όλο και περισσότερα και οι κοινωνίες καλούνται να επανατοποθετηθούν όσο αφορά τις

συνέπειες των τωρινών αναπτυξιακών διαδικασιών πάνω στην ποιότητα ζωής των επόμενων ανθρώπων του Πλανήτη.

Τι πρέπει να προσέξουμε

Παρόλα αυτά, υπάρχουν κάποια επιμέρους θέματα τα οποία χρειάζονται αρκετά λεπτομερή επεξεργασία, αν είναι να επιλυθούν σε συμφωνία με τις επιταγές της αειφορίας.

1. Η φτώχεια και η ανεργία του "Πρώτου" κόσμου: Βρισκόμαστε σε μία περίοδο απορρυθμισμένου καπιταλισμού (οικονομία της ελεύθερης αγοράς) και οδεύουμε προς την κοινωνία των δύο τρίτων όπως αποκαλείται. Η ανεργία (18,4 εκατομμύρια το 1995 στην Ε.Ε.) γίνεται δομικό χαρακτηριστικό του Βορρά, η φτώχεια εδραιώνεται (24% της ελληνικής κοινωνίας είναι φτωχοί, 19 εκατομμύρια Βρετανών επίσης), ενώ η ανάπτυξη της τεχνολογίας επιτρέπει περισσότερα κέρδη με όλο και λιγότερους εργαζόμενους. Οι όροι αποδοτικότητα, αποτελεσματικότητα, εκμοντερνισμός και εκσυγχρονισμός σημαίνουν όλο και περισσότερο πως η ιδανική κοινωνία είναι εκείνη στην οποία δουλεύουν όλο και λιγότεροι, παράγουν όμως όλο και περισσότερα προϊόντα σε όλο και μικρότερους χρόνους, για να μπορεί η οικονομία να γίνεται όλο και ανταγωνιστικότερη. Είναι ηλίου φαινότατο πως τέτοιες λογικές έχουν σαν αποτέλεσμα τεράστιο κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος, είναι απεχθέστατα μη αειφορικές και επιζητούν λύση. Γιατί πραγματικά Θα 'πρεπε να φροντίζουμε την ευημερία των επόμενων γενεών, τη στιγμή που δεν έχουμε ακόμη ικανοποιήσει βασικές ανάγκες της τωρινής γενιάς;

2. Η ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου: Είναι αρκετά γνωστό το πόρισμα της οικολογικής σκέψης που θεωρεί πως αν τυχόν ο μέσος κάτοικος του Τρίτου Κόσμου

αρθροΓΡΑΦΙΑ

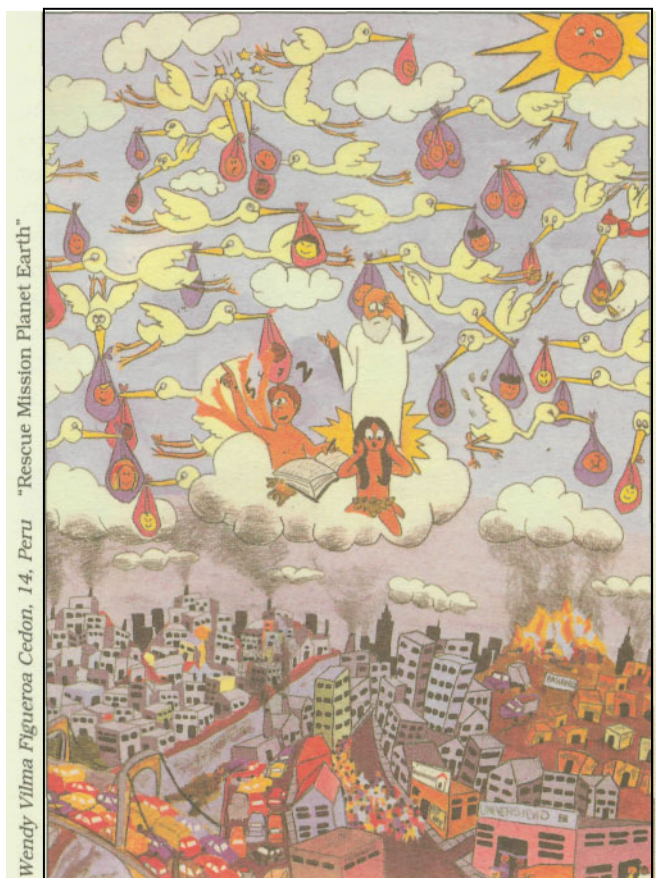
(είχε τη δυνατότητα και) ξεκινούσε να ικανοποιήσει τις ίδιες ακριβώς ανάγκες με τον μέσο κάτοικο των ΗΠΑ, δεν θα περνούσε πολύς χρόνος μέχρι την οικολογική κατάρρευση του πλανήτη.

Τα μέταλλα θα τελείωναν, η ρύπανση θα γενικευόταν σε αφόρητα επίπεδα, οι ενεργειακοί πόροι ή θα στέρευαν (άνθρακας, πετρέλαιο) ή δεν θα επαρκούσαν (ήλιος, αέρας, νερό) κ.λπ. Από την άλλη μεριά είναι εξίσου γνωστή και αποδεκτή η αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης για παροχή ίδιων δυνατοτήτων ανάπτυξης σε οποιοδήποτε λαό του πλανήτη. Η συζήτηση για το δίλημμα αυτό δεν γίνεται να μην καταλήξει στο συμπέρασμα πως είναι αναγκαία μια μεταφορά πλούτου από τον Βορρά στο Νότο του Πλανήτη, πράγμα πανεύκολο στη διατύπωση αλλά ακανθώδες στην εφαρμογή του. Μπορούν τα αειφορικά προτάγματα να δώσουν μία ρεαλιστική προοπτική;

3. Η πλανητική διάσταση της αειφορίας και η δημοκρατία: Μέχρι τα χρόνια του '80 οι περιβαλλοντικές μιλούσαν έχοντας στο μυαλό τους περισσότερο μικρές κοινότητες ή έθνη το πολύ-πολύ. Δεν ασχολούντο ιδιαίτερα με πλανητικού επιπέδου περιβαλλοντικά προβλήματα. Σήμερα όμως, μετά τις άνευ προηγουμένου οικολογικές αποσταθεροποιήσεις τις οποίες έχουμε διαπιστώσει (καταξύλευση τροπικών δασών, φαινόμενο θερμοκηπίου, "τρύπα" του όζοντος, όξινη βροχή) όλο και περισσότερο υιοθετούμε στις κουβέντες μας τη ματιά των αστροναυτών, βλέποντας τον πλανήτη σαν μία οντότητα που χρειάζεται περιβαλλοντική διαχείριση και μάλιστα σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας. Αμέσως εγείρεται μία ευνόητη και κρίσιμη ερώτηση: ποιος οργανισμός θα αναλάβει το καθήκον αυτό; Θα είναι μια συνομοσπονδία περιβαλλοντικών οργανώσεων; Μπορεί να είναι ο ΟΗΕ; Ή είναι σκόπιμο να το αναλάβουν οι ΗΠΑ; Συνεπώς πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, μήπως στην προσπάθειά μας να διαχειριστούμε αειφορικά τον πλανήτη, προετοιμάζουμε το έδαφος για κάποιου είδους αυταρχική παρέμβαση από μέρος του Βορρά στα πράγματα του Νότου. Όπως φάνηκε και στο Ρίο, ενώ θέματα που αντικειμενικά αποτελούν προβλήματα για τις αναπτυγμένες χώρες, όπως π.χ. το αυτοκίνητο ή το ελεύθερο εμπόριο δεν συζητήθηκαν, άλλα προβλήματα που περισσότερο αφορούν τον Νότο, όπως π.χ. η βιοποικιλότητα ή τα δάση συζητήθηκαν σε πολύ μεγάλη έκταση. Με άλλα λόγια, ενώ εμείς λέμε συχνότατα τη γνώμη μας για τη διαχείριση των τροπικών δασών του Αμαζονίου, οι Σενεγαλέζοι αγρότες ποτέ δεν ρωτήθηκαν για την ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε., ενώ οι αναπτυγμένοι απευθύνουμε παραινήσεις στους τριτοκοσμικούς (και έχουμε τη δύναμη να τους κάνουμε να τις "ακού-

σουν") π.χ. για τον έλεγχο των γεννήσεων, εκείνοι από την άλλη μεριά δύσκολα μπορούν να μας επηρεάσουν στις χωρίς αμφιβολία μη αειφορικές καταναλωτικές μας συνήθειες. Αυτό δεν είναι που ονομάζουμε οικοϊμπεριαλισμό;

4. Η ανάδυση της μη ανθρωποκεντρικής ηθικής: Μέχρι πριν λίγες δεκαετίες οι άνθρωποι εννοούσαν τις ηθικές επιταγές και υποχρεώσεις μόνο σε σχέση με άλλους ανθρώπους. Τελευταία εμφανίστηκε η τάση διεύρυνσης της παγκόσμιας ηθικής κοινότητας ώστε να συμπεριλάβει εκτός των ανθρώπινων όντων και μη ανθρώπινα (ζώα, δένδρα, οικοσυστήματα ή και ολόκληρη τη Βιόσφαιρα). Με άλλα λόγια οι ανθρώπινες θεωρήσεις του κόσμου μετακινήθηκαν από τις απόλυτα ανθρωποκεντρικές (η Φύση έχει εργαλειακή αξία, αξίζει να την προστατεύουμε διότι χρειαζόμαστε τους φυσικούς πόρους της) προς πιο βιοκεντρικές ή οικοκεντρικές (η Φύση έχει εγγενή -έμφυτη- αξία και πρέπει να την προστατεύουμε άσχετα με τα αναμενόμενα οφέλη). Ίσως η αειφορική σκέψη δεν έχει ακόμη μετακινηθεί αρκετά προς την ίδια κατεύθυνση, παραμένοντας παραπάνω ανθρωποκεντρική από όσο θα μπορούσε να είναι.

Wendy Wilma Figueroa Cedon, 14, Peru "Rescue Mission Planet Earth"

Τα εμπόδια

Ένα μοντέλο ζωής που έχει κληρονομηθεί και βασίζεται σε "φυσιολογικές και αυτονόητες" αλήθειες, όπως ότι η Φύση δεν είναι τίποτε άλλο παρά πρώτη ύλη προς εκμετάλλευση, ότι η επιστημονική γνώση είναι η μόνη έγκυρη μορφή γνώσης, ότι η πρόοδος (ιδιαίτερα η τεχνολογική) μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα της ανθρωπότητας, ότι τα προβλήματα αυτά υπάρχουν για το λόγο ακριβώς πως δεν έχουμε **ακόμα** αναπτύξει την τεχνολογία σε ανώτερα επίπεδα, θεωρείται σαν μία δύναμη αδρανείας που πρέπει να υπερνικηθεί. Στο επίπεδο της οικονομίας θα πρέπει να "ξεφορτωθούμε" τους υπολογισμούς των ΑΕΠ σαν δείκτη ποιότητας ζωής. Μέχρι τώρα αύξηση του ΑΕΠ εθεωρείτο περίπου πανάκεια. Θα θεράπευε τη φτώχεια, την ανεργία, την εξόφληση των χρεών του Τρίτου Κόσμου, του πληθωρισμού, τα ελλείμματα, τη ρύπανση, τον υπερπληθυσμό, την εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά κ.λπ. Αυτό βέβαια όχι μόνο δεν έγινε, αλλά τα προβλήματα αυτά εντείνονται **παρά** την αύξηση των ΑΕΠ. Σήμερα πια γνωρίζουμε πως το υπερδιογκωμένο ΑΕΠ συμπεριλαμβάνει μια σειρά από έξοδα που σχετίζονται με τις ανεπιθύμητες συνέπειες της ανάπτυξης (π.χ. αυτοκινητιστικά ατυχήματα, ψυχικές ασθένειες, εγκληματικότητα, θεραπεία συνεπειών ρύπανσης κ.λπ.). Στο πολιτικό επίπεδο, θα πρέπει να μπουν στο στόχαστρο όλες αυτές οι παγκόσμιες διαδικασίες που εντείνουν την άνιση κατανομή του παραγόμενου πλούτου και επίσης τους παράγοντες που συντελούν στην υπερσυσσώρευση δύναμης σε συγκεκριμένες χώρες του Βορρά (ΗΠΑ, Ε.Ε., Ιαπωνία ίσως και Ρωσία). Σε προσωπικό - ψυχολογικό επίπεδο παραμένει να πειστούμε πως η ποιότητα ζωής δεν εξαρτάται αποκλειστικά από ένα ανώτερο υλικό βιοτικό επίπεδο και πως πια οι περισσότερες επιπλέον ανάγκες της πλειοψηφίας των Βορείων είναι "πλασματικές".

Το όραμα για το μέλλον

Μας χρειάζεται ένας κόσμος με σταθεροποιημένο πληθυσμό, όπου οι μορφωμένες γυναίκες θα παίζουν έναν όλο και σημαντικότερο ρόλο (όχι μόνο για τον έλεγχο της γεννητικότητας). Μας χρειάζεται επίσης ένα άλλο είδος πολιτικής και διαχείρισης της οικονομίας, η οποία να είναι προσανατολισμένη περισσότερο προς τα κοινωνικά στρώματα που έχουν αυξημένες ανάγκες παρά προς τη συσσώρευση πλούτου και την ικανοποίηση οικονομικών κριτηρίων οποιουδήποτε "Μάστριχτ". Μας αξίζει ένας πλανήτης σε ισορροπία, του

οποίου το κλίμα δεν θα κινδυνεύει να αποσταθεροποιηθεί επειδή ο "πολιτισμένος" Βορράς αρνείται να περιορίσει τα προνόμια του και ο υπό ανάπτυξη Νότος ετοιμάζεται να ακολουθήσει τον ίδιο αυτοκαταστροφικό δρόμο. Πιθανότατα χρειάζεται να παραγραφούν όλα τα χρέη του Τρίτου Κόσμου και η περιβόητη "νέα οικονομική τάξη" να εδραιωθεί πάνω σε πιο ισότιμες ανταλλαγές προϊόντων που να συμφωνούν με την κουλτούρα των χωρών αυτών. Είναι αναγκαία μια άλλη -εναλλακτική- σύλληψη της έννοιας του πλούτου που να αναδεικνύει τις μη οικονομικές παραμέτρους του (και η ανατροφή των παιδιών παράγει πλούτο κάποιου είδους, ο οποίος όμως δεν φαίνεται πουθενά μέσα στους άκαρδους οικονομικούς υπολογισμούς των τεχνοκρατών -το ίδιο και η Τέχνη). Η έννοια της πρόοδου μπορεί να σημαίνει πολύ περισσότερα πράγματα από την επιστημονική, τεχνολογική και κατά συνέπεια, οικονομική μεγέθυνση. Να "ξεφορτωθούμε" την γραμμικού τύπου μονοδιάστατη σκέψη (να κατανοήσουμε βαθιά δηλαδή ότι όταν επιχειρούμε οτιδήποτε υπάρχουν πάντα συνέπειες που δεν έχουν προβλεφθεί, οι οποίες προκαλούν άλλες συνέπειες κ.ο.κ.). Είναι επίσης καιρός να εδραιώσουμε ένα αειφορικό σύστημα παραγωγής τροφής, η οποία να φτάνει για όλο τον κόσμο. **Υπάρχει** αυτή η ποσότητα τροφής τουλάχιστον ακόμα. Χρειάζεται απλά δικαιότερη διανομή της, που να μην περιορίζεται σε απλή μεταφορά δημητριακών, αλλά στη θεμελίωση μιας αυτόνομης παραγωγής τροφής ειδικά στον Τρίτο Κόσμο. Τέλος, ένας αειφορικός κόσμος θα 'πρεπε να "ξεφορτωθεί" τον κακοήθη όγκο του κοινωνικοπολιτικού σώματος που λέγεται πόλεμος, εξοπλισμοί, στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας (π.χ. Παλαική Άμυνα) και γενικότερα τη λογική που βλέπει τα πάντα μέσα από το δίπολο φίλος - εχθρός. Αξίζουμε περισσότερη επικοινωνιακή και συνεργατική ατμόσφαιρα. βάθεμα των δημοκρατικών διαδικασιών, περισσότερη ανεκτικότητα στις διαφορετικότητες, υψηλότερη αυτοεικόνα και τη γνωριμία με τις μεθόδους μη βίαιης επίλυσης των συγκρούσεων (όλα προαπαιτούμενα μιας ειρηνικής κοινωνίας).

Τέλος, -για όνομα του Θεού- όταν λέμε σεβασμός στη Ζωή, ας μην εννοούμε μόνο την ανθρώπινη ζωή. Και ο μη ανθρώπινος κόσμος ΖΕΙ επίσης!

Ο Αλέξανδρος Γεωργόπουλος είναι Επίκουρος Καθηγητής Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Βιώσιμη ανάπτυξη και σχολείο

της Βάσως Παπαδημητρίου

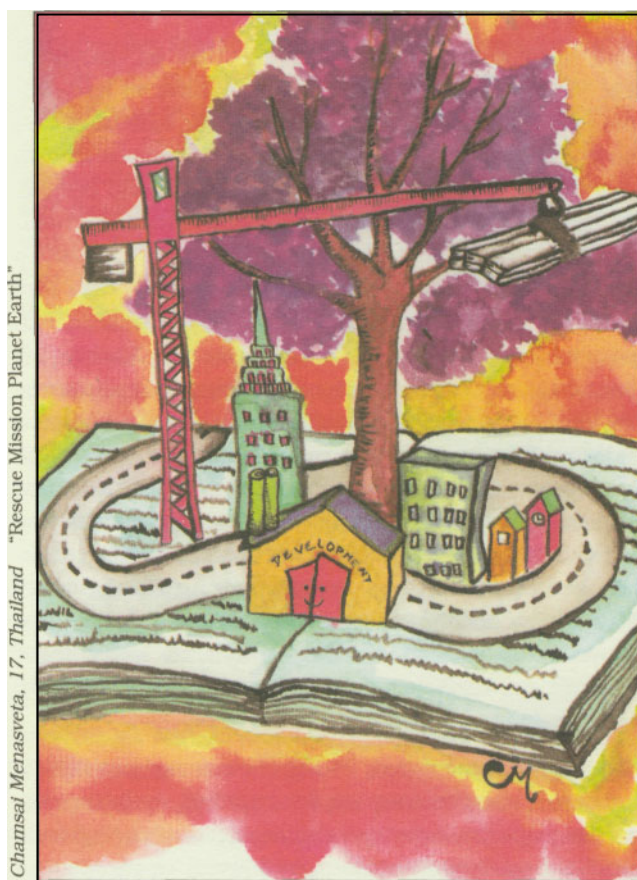
Στη δεκαετία του '80 ο όρος sustainable development, βιώσιμη ή αυτοσυντηρούμενη ή αιφορική ανάπτυξη όπως μεταφράζεται στα Ελληνικά ο όρος, παρεισέφρυνε στο λεξιλόγιο όχι μόνο των περιβαλλοντολόγων αλλά και των πολιτικών, των οικονομολόγων και των επιχειρηματιών σε παγκόσμιο επίπεδο, ιδιαίτερα μάλιστα μετά τη δημοσίευση της έκθεσης που συνέταξε η Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development, WCED) με τον τίτλο Our Common Future (Το Κοινό μας Μέλλον) (WCED, 1987) γνωστή και ως έκθεση Brundtland. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης δεν είναι στην πραγματικότητα καινούργια, αλλά έλκει την καταγωγή της από την ιδέα της διατήρησης - συνετής διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων η οποία αναπτύχθηκε στο τέλος του περασμένου αιώνα και στις αρχές του 20ου και ακόμα είναι παρούσα στην περιβαλλοντική θεματολογία των δεκαετιών '60-'70, εποχή συνδεδεμένη με την ανάπτυξη του σύγχρονου περιβαλλοντικού.

Στα πλαίσια των στρατηγικών που προτείνονται, μέσω των διεθνών διασκέψεων και των σχετικών δημοσιεύσεων, για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, επισημαίνεται μεταξύ των άλλων και ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση. Λ.χ. για τη συμβολή της εκπαίδευσης γίνεται λόγος και στα δύο σημαντικά ντοκουμέντα που αφορούν στη βιώσιμη ανάπτυξη δηλ. στην έκθεση Brundtland, που προαναφέρθηκε, καθώς και στην Ατζέντα 21, το κεφάλαιο 36 της οποίας αναφέρεται αποκλειστικά στο ρόλο της εκπαίδευσης με την ευρύτερη της έννοια.

Καθώς η επίτευξη της βιωσιμότητας αποτελεί στην πραγματικότητα μονόδρομο προκειμένου η ανθρωπότητα να έχει μέλλον, δύσκολα θα μπορούσε να διαφωνήσει κανείς για την αναγκαιότητα της συμβολής της εκπαίδευσης που παρέχεται στο σχολείο στην επίτευξη της. Ταυτόχρονα όμως δεν μπορεί να μην επιση-

μανθούν και τα διάφορα ερωτηματικά που απορρέουν από προβληματισμούς που έχουν σχέση τόσο με την ίδια την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όσο και με το ρόλο του σχολείου.

Ένα πρώτο ερώτημα προκαλείται από την ασάφεια του ίδιου του όρου, βιώσιμη ανάπτυξη, ο οποίος χρησιμοποιείται μεν ευρέως, αλλά στην ουσία είναι ελάχιστα κατανοητός και αποτελεί μάλλον γρίφο καθώς στερείται ενιαίο ορισμό και περιεχόμενο και συνεπώς επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Orr (1992), ο όρος εγείρει πολύ περισσότερα

Chamsai Menasveta, 17, Thailand "Rescue Mission Planet Earth"

ερωτήματα από όσα μπορεί να απαντήσει, αφού κρυμμένες κάτω απ' αυτόν είναι παραδοχές σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη, την τεχνολογία, τη δημοκρατία, τη συμμετοχή του κοινού και τις ανθρωπίνες αξίες. Ο O'Riordan (1988) επιχειρώντας να κάνει διασαφήσεις σχετικά με τον όρο, προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των όρων *Βιώσιμη (οικονομική) μεγέθυνση* (sustainable growth), και *βιώσιμη ανάπτυξη* (sustainable development). Οι Orr (1992) και Rees (1990) διακρίνουν δύο κύριες τάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, την *τεχνολογική* και την *οικοκεντρική*. Οι τάσεις αυτές εμπεριέχουν διάφορες υποκατηγορίες οι οποίες εκφράζουν θέσεις για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης που κυμαίνονται από την υποστήριξη της συνέχισης του υπάρχοντος μοντέλου ανάπτυξης με περισσότερες ή λιγότερες τροποποιήσεις μέχρι και θέσεις που είναι πιο κοντά σε αυτές της βαθιάς οικολογίας και οι οποίες υποστηρίζουν εναλλακτικά, μοντέλα ανάπτυξης. Το εύλογο λοιπόν ερώτημα που τίθεται είναι: Για ποιας βιώσιμης ανάπτυξης την επίτευξη καλείται να συμβάλει το σχολείο; Συνοφασμένο με αυτό είναι και το ερώτημα: Ποιοι προσδιορίζουν το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης στην επίτευξη του οποίου καλείται να συμβάλει το σχολείο;

Ένα δεύτερο ερωτηματικό πηγάζει από τις πραγματικές δυνατότητες που έχει το σχολείο ώστε να προωθήσει ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης από αυτό που επικρατεί, καθώς όπως υποστηρίζουν οι κοινωνιολόγοι της εκπαίδευσης το σχολείο, σαν κοινωνικός θεσμός, υποστηρίζει και αναπαράγει το status quo της κοινωνίας του οποίου και το ίδιο αποτελεί μέρος. Αυτό το ρόλο το σχολείο τον παίζει όχι μόνο μέσω αυτών που διδάσκονται αλλά και μέσω αυτών που παραλείπονται και γενικότερα μέσω της όλης δομής και λειτουργίας του, δηλ. μέσω του λεγόμενου παραπρογράμματος (hidden curriculum). Αναμφισβήτητα, σήμερα το σχολείο προάγει το επικρατούν μη βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στερείται παντελώς της δυναμικής για να συμβάλει στην επίτευξη των αναγκαίων αλλαγών σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, που συνεπάγεται η πορεία προς τη βιωσιμότητα. Μια τέτοια συμβολή όμως πέρα από αλλαγές στο περιεχόμενο της διδασκαλίας απαιτεί και γενικότερες αλλαγές στο σχολείο και είναι υπό ερώτηση αν αυτές οι αλλαγές είναι εφικτές και επιθυμητές.

Παρά τις διατυπούμενες θέσεις για την ανάγκη προώθησης της εκπαίδευσης για βιωσιμότητα, από τη μελέτη του περιεχομένου και της δομής των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που προωθούνται σε παγκόσμιο

επίπεδο στη δεκαετία του '90, δεν διαβλέπουμε να υπάρχει ουσιαστική διάθεση για την προώθησή της από τη μεριά της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς, επίκεντρο των μεταρρυθμίσεων αυτών αποτελεί η συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των χωρών στο πεδίο της παγκόσμιας αγοράς (Παπαδημητρίου, 1998). Μέσω των αλλαγών αυτών προβάλλεται το ατομικό επίτευγμα, σαν μέσο για τον ανταγωνισμό, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια αμφίβολη θέση εργασίας στην ελεύθερη αγορά, ενώ παραβλέπεται η καλλιέργεια χαρακτηριστικών όπως *αλληλεγγύη, συμμετοχή, κριτική σκέψη, ανθρωπισμός* που είναι αναγκαία για την επίτευξη της βιωσιμότητας. Όπως δε χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Smith (1992) για την περίπτωση της Αμερικής, μέσω των προγραμμάτων αυτών προβάλλεται η συνέχιση της οικονομικής ανάπτυξης όπως είναι τώρα και δεν διαφαίνεται να προβάλλεται κανένας προβληματισμός για τους περιορισμούς που βάζει η ποιότητα του περιβάλλοντος και η απειλή εξάντλησης των φυσικών πόρων πάνω στους οποίους στηρίζεται κάθε οικονομική ανάπτυξη.

Η Βάσω Παπαδημητρίου είναι διδάσκουσα στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Βιβλιογραφικές παραπομπές

- O'Riordan, T. (1988). The Politics of Sustainability. In: Turner, R. (Ed.) *Sustainable Environmental Management: Principles and Practice*, (London, Belhaven), 29-50.
- Orr, D. (1992). *Ecological literacy: Education and the Transition to a Postmodern World*, (N.Y., State University of New York Press, Albany).
- Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο: Μια διαχρονική θεώρηση*. (Υπό έκδοση, Αθήνα, Gutenberg).
- Rees, J. (1990). *Natural Resources: Allocation, Economics and Policy*, (London, Routledge).
- Smith, G. (1992). *Education and the environment. Learning to Live with Limits*, (N.Y., State University of New York Press).

Από τη ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ

στην **περιβαλλοντική εκπαίδευση**

ή από την ΑΣΥΜΜΕΤΡΙΑ

στη **συμμετρία των κοινωνικών συνειδήσεων**

των Γ. Π. Στάμου,
Ι. Γ. Στάμου &
Κ. Ι. Κορφιιάτη

Κι στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια οι επιστημονικές έρευνες σχετικά με τη γνώση και τις στάσεις των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε ζητήματα βιολογίας πολλαπλασιάζονται αλματωδώς. Γενικά, τα προκύπτοντα συμπεράσματα σκιαγραφούν ένα γνωστικό και ιδεολογικό πλαίσιο ιδιαίτερα αντιφατικό. Κατ' αρχήν θα σημειώσουμε ένα κοινό συμπέρασμα των περισσότερων ερευνών¹. Οι κοινωνικές διαφορές, όπως είναι το είδος του σχολείου (αγροτικό, ημιαστικό, αστικό, ιδιωτικό ή δημόσιο), το επάγγελμα και το γνωσιακό υπόβαθρο των γονέων καθώς και η οικονομική τους κατάσταση δεν επηρεάζουν τη γνώση ή τις στάσεις των μαθητών. Φαίνεται ότι το ενιαίο μαθησιακό περιβάλλον (διδακτικά βοηθήματα, αναλυτικά προγράμματα κ.ά.), το γνωσιακά αλλά και κοινωνικά ομογενοποιημένο διδακτικό προσωπικό, κοινές πηγές μαζικής πληροφόρησης, παρόμοια κοινωνικά πρότυπα, κ.λ.π. δημιουργούν κοινότητα γνωσιακών και ιδεολογικών αναπαραστάσεων στους μαθητές. Συμπερασματικά λοιπόν, προκύπτει ότι οι κοινωνικές παράμετροι δεν φαίνεται να παίζουν διαφορικό ρόλο και επομένως να γεννούν άμεσα το πλέγμα των αντιφάσεων που χαρακτηρίζει την έκφραση των μαθητών. Μοιάζει περισσότερο πιθανό ότι οι υπαρκτές κοινωνικές αντιφάσεις αποτυπώνονται έμμεσα και με τη διαμεσολάβηση άλλων διαδικασιών στις μαθητικές συνειδήσεις. Το ερώτημα στο οποίο θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε είναι κατά πόσον η διδασκαλία της βιολογίας μπορεί να είναι μια από αυτές τις διαδικασίες.

Αρχικά, θα συνοψίσουμε τα συμπεράσματα που προκύπτουν από δύο μελέτες που αφορούν τη διδασκαλία της βιολογίας σε μαθητές γ' γυμνασίου η μία και β'

λυκείου η άλλη. Το πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από αυτές τις μελέτες αφορά την επίδραση της διδασκαλίας. Στη γ' γυμνασίου η διδασκαλία των διαφόρων κεφαλαίων φαίνεται να βελτιώνει έστω και ελαφρά την προϋπάρχουσα γνώση αλλά και, κυρίως, να λειτουργεί ομογενοποιητικά στο γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών. Η αντίστοιχη διδακτική παρέμβαση όχι μόνο δεν βελτιώνει τη γνώση αλλά επιπλέον αυξάνει τη σύγχυση των μαθητών της β' λυκείου. Για παράδειγμα οι μαθητές προσλαμβάνουν με διαφορετικό τρόπο τη θεωρία και την εφαρμογή της, π.χ. το μηχανισμό της κληρονομικότητας και το φαινόμενο του δαλτωνισμού. Ανάλογη σύγχυση διαπιστώνεται και σε ό,τι αφορά τις στάσεις των μαθητών της β' λυκείου, που π.χ. διαχωρίζουν τις βιοτεχνολογικές παρεμβάσεις στα ζώα, τα φυτά και τους ανθρώπους.

Σημαντικό για τον τρόπο διδασκαλίας της βιολογίας είναι και το συμπέρασμα σχετικά με τα μεταγνωστικά αισθήματα των μαθητών. Τόσο σε ό,τι αφορά σε ερωτήσεις γνώσης όσο και σε ό,τι αφορά σε ερωτήσεις στάσεων τα μεταγνωστικά αισθήματα εμφανίζονται αντιφατικά. Οι μαθητές αντιπαραθέτουν τα επικοινωνιακά στοιχεία της διδασκαλίας (ενδιαφέρον, ικανοποίηση, κατανοησιμότητα) στα τεχνικά στοιχεία (τη δυσκολία των ερωτήσεων και την αναγκαία προσπάθεια που πρέπει να καταβάλουν για να τις απαντήσουν).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζουν και τα ευρήματα τα σχετικά με τους λόγους που προβάλλουν οι μαθητές της β' λυκείου για το ενδιαφέρον που δείχνουν ή δεν δείχνουν για τη βιολογία. Λόγοι που αφορούν την κατανοησιμότητα των ζητημάτων φαίνεται να επηρεάζουν ομοιόμορφα το ενδιαφέρον των μαθητών. Αντίθετα,

λόγοι που αφορούν τις εξετάσεις από τη μία μεριά και τη μελλοντική χρησιμότητα των σχετικών γνώσεων ή την ευχαρίστηση από την άλλη λειτουργούν αντιδιαμετρικά. Τέλος, σε ό,τι αφορά τις πηγές ενδιαφέροντος των μαθητών για ζητήματα βιολογίας, τα ΜΜΕ και οι προσωπικοί λόγοι συμβάλλουν καθοριστικά στη μαθητική σύγχυση, ενώ οι σχολικές δραστηριότητες από τη μία μεριά και οι δραστηριότητες κατά τον ελεύθερο χρόνο από την άλλη λειτουργούν αντιθετικά μεταξύ τους.

Το γενικότερο συμπέρασμα από τα παραπάνω είναι ότι η αντιφατικότητα χαρακτηρίζει τόσο το γνωσιακό όσο και το ιδεολογικό υπόβαθρο των μαθητών. Το σημαντικότερο είναι ότι οι κοινωνικοί θεσμοί (σχολείο, οικογένεια, ΜΜΕ) λειτουργούν αντιπαραθετικά και επιτείνουν αντί να μειώνουν τη σύγχυση, δημιουργώντας ασύμμετρες κοινωνικές αναπαραστάσεις στις μαθητικές συνειδήσεις.

Το εύλογο ερώτημα τώρα είναι: Τι σχέση έχουν όλα αυτά στο πλαίσιο μιας συζήτησης για την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Έχουν, στο βαθμό που συμεριζόμαστε την αντίληψη ότι η στοιχειώδης βιολογική γνώση συνιστά τη βάση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα όμως διαφωνούμε με την άποψη ότι αυτό συμβαίνει επειδή στην πλειοψηφία τους τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχουν ως αντικείμενο τους ζωντανούς οργανισμούς. Σε τούτο το κείμενο επιχειρούμε να προβάλουμε λόγους διαφορετικούς. Συγκεκριμένα, θεωρούμε ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση δεν μπορεί να έχει ως στόχο της την καλλιέργεια του τεχνικού επιστημονικού λόγου. Αντίθετα, αυτή οφείλει να εστιάζει στην ανάπτυξη του συμβολικού/επικοινωνιακού λόγου. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε η ιστορικο-ερμηνευτική βιολογική μέθοδος που επιτρέπει την οργάνωση μιας αληθοφανούς αφήγησης σχετικά με το περιβάλλον εξυπηρετεί καλύτερα από κάθε άλλη τους στόχους της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ακόμη περισσότερο, στο βαθμό που πλείστα περιβαλλοντικά προβλήματα έχουν άμεσες συνέπειες πάνω στην προσωπική ζωή του καθενός, η περιβαλλοντική εκπαίδευση έχει -κοντά σ' όλα τ' άλλα- χαρακτήρα έντονα βιωματικό. Αυτό σημαίνει ότι υποχρεωτικά οι αφηγήσεις οι σχετικές με το περιβάλλον είναι έμφορτες κοινωνικών συμπαραδηλώσεων και ιδεολογίας. Αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι σε αντίθεση με τον τεχνικό-τεχνοκρατικό λόγο της φυσικής ή των μαθηματικών, στην περιβαλλοντική εκπαίδευση ταιριάζει καλύτερα ο συμβολικός επικοινωνιακός λόγος της βιολογίας. Το ερώτημα λοιπόν που προκύπτει αυτόματα είναι πώς, παίρνοντας υπόψη τα

παραπάνω, μπορεί να λειτουργήσει ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε μαθητές με εμφανείς τις ασυμμετρίες στην κοινωνική τους συνείδηση.

Να εξηγηθούμε όμως καλύτερα σχετικά με τη λογικο-εμπειρική μέθοδο της φυσικής σε αντίθεση με την ιστορικο-ερμηνευτική μέθοδο της βιολογίας: Στη φυσική τα συμπεράσματα παράγονται από την εφαρμογή αναλλοίωτων νόμων όπου ο χώρος δεν έχει καμιά σημασία. Οι νόμοι εφαρμόζουν το ίδιο οπουδήποτε στη γη ή στο Φεγγάρι. Όμως ούτε κι ο χρόνος έχει ρόλο. Οι νόμοι είναι ίδιοι σήμερα και χθες. Έτσι, ένα πρόβλημα φυσικής είναι στην πράξη πρόβλημα αρχικών συνθηκών. Πράγματι, με βάση τις αρχικές συνθήκες και μερικές ενδιάμεσες στιγμές η εξέλιξη ενός φυσικού φαινομένου μπορεί να περιγραφεί εξαντλητικά.

Αν λοιπόν στη φυσική επιχειρούμε συγχρονικές αναλύσεις στη βάση της λογικο-εμπειρικής μεθοδολογίας, δεν ισχύει το ίδιο με τη βιολογία. Στη βιολογία αντί συμπερασμάτων παράγουμε ερμηνείες με βάση την εξελικτική ιστορία των οργανισμών ή των οικολογικών συστημάτων. Αυτό επειδή τα βιολογικά φαινόμενα εμφανί-

Boryana Marinova, 16, Czech Republic "Rescue Mission Planet Earth"

ζουν μοναδικότητα στο χώρο και στο χρόνο. Πράγματι, (α) υποκείμενη στη δαρβινική εξέλιξη η ζωή σήμερα δεν είναι ίδια με αυτήν που ήταν χθες, ενώ και (β) η μορφή των οικολογικών σχηματισμών όπου διαδραματίζεται η ζωή είναι αποτέλεσμα σύνδεσης της ανθρώπινης ανάγκης από τη μία μεριά και των περιορισμών της ζωντανής ύλης από την άλλη. Η ζωή σήμερα, εδώ, είναι προϊόν της ιστορίας που δεν έτρεξε με τον ίδιο τρόπο οπουδήποτε στη γη ή στο φεγγάρι. Ακόμα περισσότερο, η ιστορία είναι συγκεκριμένη. Μ' αυτό εννοούμε ότι η σχέση του ανθρώπου με τα βιολογικά αποθέματα αφορά πρωτίστως την παραγωγή αγαθών. Έτσι, η σημερινή εμφάνιση της ζωής, π.χ σε έναν υπερβοσκημένο βοσκότοπο, αποτυπώνει έμμεσα την απόληξη των ιστορικών αλλαγών που συνέβησαν στο αξιακό πλαίσιο των κτηνοτροφικών κοινωνιών. Επομένως, στο χώρο της βιολογίας ο απόλυτος διαχωρισμός του τεχνικού-τεχνοκρατικού λόγου από το συμβολικό-επικοινωνιακό λόγο είναι ατελέσφορος. Για παράδειγμα, ακόμα κι όταν προσομοιώνει κανείς θεωρητικά τη δυναμική ενός μεσογειακού οικοσυστήματος στον υπολογιστή, είναι αδύνατον να αγνοήσει την ανθρώπινη πράξη (σκοπούμενη πυρκαγιά, υπερβόσκηση, ξύλευση κ.ά.) που είναι σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνη για την εμφάνιση ενός τέτοιου συστήματος. Μάλιστα, αξιοποιήσιμη πληροφορία σχετικά με την εξέλιξη του θα βρει κανείς όχι μονάχα στις επιστημονικές καταγραφές αλλά και στις καταγραφές του κοινωνικού μύθου, όπως αυτές αποτυπώθηκαν για παράδειγμα στους μουσικούς ήχους, τα τραγούδια ή τα παραμύθια.

Το ερώτημα που εξηγεί νομίζουμε ένα μέρος της αντιφατικότητας που χαρακτηρίζει τη γνώση και τη στάση των μαθητών απέναντι στη ζωντανή ύλη μπορεί να διατυπωθεί με τον ακόλουθο τρόπο: Ποιο θα είναι το αναπαριστατικό σχήμα των μαθητών μέσης εκπαίδευσης αναφορικά με τη βιολογία όταν:

1. η διδασκαλία υιοθετεί τον πλήρη διαχωρισμό του επικοινωνιακού από τον τεχνοκρατικό επιστημονικό λόγο, παραμένει προσκολλημένη στον τελευταίο αγνοώντας τις κοινωνικές (πρακτικές, φιλοσοφικές, αισθητικές) συνεπαγωγές των πραγμάτων. Δεν θα επιμείνουμε εδώ, αφού αρκεί μια ματιά στα σχολικά εγχειρίδια (που οι καθηγητές γνωρίζουν πολύ περισσότερο από μας) για να δειχθεί του λόγου το αληθές. Οι συνέπειες όμως είναι σημαντικές, αφού οι καθηγητές αδυνατούν να χρησιμοποιήσουν την επικοινωνιακή δύναμη της βιολογίας.

2. η διαπραγματεύση των βιολογικών φαινομένων

γίνεται έξω από το ιστορικό-ερμηνευτικό δαρβινικό θεωρητικό πλαίσιο. Αντ' αυτού

3. η διδασκαλία πραγματοποιείται με βάση το λογικο-θετικιστικό πρότυπο της φυσικής αναζητώντας την αιτιότητα των βιολογικών φαινομένων αποκλειστικά στις φυσικές και ιδίως τις χημικές ιδιότητες των μακρομορίων. Επίσης μια ματιά στα σχολικά εγχειρίδια δείχνει ότι αγνοείται παντελώς το γεγονός πως στα ανώτερα επίπεδα οργάνωσης της ζωής αναδύονται ιδιότητες (όπως ο πλούτος των ειδών) που δεν έχουν νόημα στα κατώτερα. Δέσμιοι υπονομευμένων σπουδών και σχολικών εγχειρίδιων που αποθεώνουν τον αναγωγισμό και εστιάζουν στη χημική δομή του DNA, των ενεργειακών κύκλων, και τη δομή των οργανιδίων οι καθηγητές αδυνατούν να αφηγηθούν ιστορίες δαρβινικής εξέλιξης. Αδυνατούν μ' άλλα λόγια να αναδείξουν τη δύναμη του ιστορικο-ερμηνευτικού λόγου της βιολογίας και να παράγουν αφηγήσεις σχετικά με το περιβάλλον.

Το τελικό συμπέρασμα από όλα τα παραπάνω είναι ένα και μοναδικό. Η διδασκαλία της βιολογίας στη μέση εκπαίδευση γίνεται με λάθος τρόπο και συχνά από λάθος ανθρώπους. Έτσι, με κανέναν τρόπο δεν μπορεί η βιολογία να συγκροτήσει, όπως θα έπρεπε, αποδεκτή γνωστική βάση περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Για το λόγο αυτό η οργάνωση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης, και ιδιαίτερα στα λύκεια, συνιστά δύσκολο εγχείρημα. Οι εμπλεκόμενοι είναι υποχρεωμένοι, υπερβαίνοντας την τεχνοκρατούμενη επιστημονική τους συνείδηση, να υπερβούν και τις γνωστικές και ιδεολογικές ασυμμετρίες που παράγει η διδασκαλία των μαθημάτων βιολογίας.

Σημείωση

¹ Σχετικά στοιχεία έχουν αντληθεί κατά κύριο λόγο από τα (α) Προβλήματα διδασκαλίας της βιολογίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με έμφαση στα ζητήματα περιβάλλοντος. Πρόγραμμα ΠΕΝΕΔ 1994 (Επιστημονικός υπεύθυνος Π. Πανταζής), (β) Χ. Τάρταρης (1997). Προβλήματα διδασκαλίας της βιολογίας στην Τρίτη τάξη του Γυμνασίου. Διδακτορική Διατριβή. ΠΤΔΕ, ΑΠΘ και (γ) Π. Ντούβλη (1997). Καταγραφή γνώσεων, απόψεων και στάσεων των μαθητών της Α' Λυκείου σε θέματα περιβάλλοντος. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Βιολογίας, ΑΠΘ.

Ο Γ. Στάμου είναι Καθηγητής Οικολογίας του Βιολογικού Τμήματος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, η Ι. Στάμου είναι Ψυχολόγος και ο Κ. Κορφιάτης είναι Δρ. Βιολογίας του Α.Π.Θ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ UNESCO

UNESCO & ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Διεθνής Διάσκεψη

Περιβάλλον και Κοινωνία:
Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση
των Πολιτών για την Αειφορία

Θεσσαλονίκη, 8-12 Δεκεμβρίου 1997

Διακήρυξη της Θεσσαλονίκης

1. Εμείς οι συμμετέχοντες από Κυβερνητικές, Διακυβερνητικές, Μη Κυβερνητικές, Οργανώσεις (ΜΚΟ) και από κοινωνικούς εταίρους, εν γένει από 84 χώρες παρόντες στη Διεθνή Διάσκεψη "Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση των Πολιτών για την Αειφορία", που οργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη από την UNESCO και την Ελληνική Κυβέρνηση, από τις 8 ως τις 12 Δεκεμβρίου 1997, υιοθετούμε ομόφωνα την ακόλουθη Διακήρυξη:

Επισημαίνουμε ότι:

2. Οι συστάσεις και τα σχέδια δράσης του Συνεδρίου του Βελιγραδίου για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (1975), της Διακυβερνητικής Διάσκεψης της Τυφλίδας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (1977), του Συνεδρίου της Μόσχας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και την Κατάρτιση (1987) και του Παγκόσμιου Συνεδρίου Εκ-

παίδευσης και Επικοινωνίας για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του Τορόντο (1992) ισχύουν ακόμη και δεν έχουν πλήρως αξιοποιηθεί.

3. Ανεπαρκής πρόοδος έχει σημειωθεί πέντε χρόνια μετά από την Παγκόσμια Διάσκεψη του Ρίο όπως επισημαίνεται από τη Διεθνή Κοινότητα.

4. Η Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης έχει επωφεληθεί από τις πολυάριθμες διεθνείς, περιφερειακές και εθνικές συναντήσεις που οργανώθηκαν κατά τη διάρκεια του 1997 στην Ινδία, την Ταϊλάνδη, τον Καναδά, το Μεξικό, την Κούβα, την Βραζιλία, την Ελλάδα και την

περιοχή της Μεσογείου (inter alia).

5. Η προοπτική της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης των πολιτών έχει περαιτέρω αναπτυχθεί, εμπλουτισθεί και ενδυναμωθεί μέσω των κυρίων Διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών: για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη

(Ρίο, 1992), για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Βιέννη, 1993), για τον Πληθυσμό και την Ανάπτυξη (Κάιρο, 1994), για την Κοινωνική Ανάπτυξη (Κοπεγχάγη, 1995), για τις γυναίκες (Πεκίνο, 1995) και για τους Οικισμούς (Κωνσταντινούπολη, 1996), καθώς και από την δεκάτη ενάτη ειδική συνεδρία της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (1997). Τα σχέδια δράσης αυτών των Διασκέψεων καθώς και το ειδικό πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών που υιοθετήθηκε το 1996 επίκειται να εφαρμοσθούν από τις εθνικές κυβερνήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους (συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων, της νεολαίας, των επιχειρήσεων και της εκπαιδευτικής κοινότητας), το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Επαναβεβαιώνουμε ότι:

6. Προκειμένου να επιτευχθεί η αειφορία, απαιτείται τεράστιος συντονισμός και συνδυασμός προσπαθειών σε μια σειρά κρίσιμων τομέων, ταχύτατη και ριζική αλλαγή των συμπεριφορών και τρόπου ζωής, συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής των πρότυπων παραγωγής και κατανάλωσης. Για το σκοπό αυτό, η κατάλληλη εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών θα πρέπει να αναγνωριστεί ως ένας από τους πυλώνες της

αειφορίας μαζί με τη νομοθεσία, την οικονομία και την τεχνολογία.

7. Η φτώχεια καθιστά την παροχή εκπαίδευσης και άλλων κοινωνικών υπηρεσιών πιο δύσκολη και οδηγεί σε αύξηση του πληθυσμού και υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η μείωση της φτώχειας είναι, κατά συνέπεια, ένας απαραίτητος στόχος και μία ικανή και αναγκαία συνθήκη για την αειφορία.

8. Μια συλλογική μαθησιακή διαδικασία συνεργασίας, ισότιμη συμμετοχή και συνεχής διάλογος απαιτούνται μεταξύ των κυβερνήσεων, τοπικών αρχών, ακαδημαϊκής κοινότητας, επιχειρήσεων, καταναλωτών, ΜΚΟ, ΜΜΕ και άλλων συντελεστών προκειμένου να ενισχυθεί η ευαισθητοποίηση, η έρευνα για εναλλακτικές λύσεις και η αλλαγή συμπεριφορών και τρόπου ζωής, συμπεριλαμβανομένων των προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης με στόχο την αειφορία.

9. Η εκπαίδευση είναι ένα αντικαταστατό μέσο προκειμένου να δοθεί σε όλες τις γυναίκες και άντρες του κόσμου η ικανότητα να ορίζουν την ζωή τους, να ασκούν το δικαίωμα των προσωπικών επιλογών και υπευθυνότητας, να επιτυγχάνουν τη δια βίου μάθηση, ανεξάρτητα από σύνορα γεωγραφικά, πολιτικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά, γλωσσικά ή βασιζόμενα στο φύλο.

10. Ο επαναπροσανατολισμός του συνόλου της εκπαίδευσης προς την αειφορία περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης σε όλες τις χώρες. Η έννοια της αειφορίας περιλαμβάνει όχι μόνο το περιβάλλον αλλά επίσης τα προβλήματα της φτώχειας, του πληθυσμού, της υγείας, της εξασφάλισης τροφής, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ειρήνης. Η αειφορία είναι σε τελική ανάλυση μια ηθική επιταγή, μια επιταγή αξιών στην οποία οι πολιτιστικές διαφοροποιήσεις και η παραδοσιακή γνώση οφείλουν να γίνονται δεκτά με τον δέοντα σεβασμό.

11. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση όπως αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των συστάσεων της Τυφλίδας και όπως έχει εξελιχθεί από τότε, ενασχολούμενη με όλο το εύρος των οικουμενικών θεμάτων που συμπεριλαμβάνονται στην Ημερήσια Διάταξη για τον 21ο αιώνα (Agenda 21) και στις κύριες Διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών, αναφέρεται επίσης και ως εκπαίδευση για την αειφορία. Αυτό, της επιτρέπει να αναφέρεται ως εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία.

12. Όλα τα γνωστικά αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, οφείλουν να ασχοληθούν με θέματα σχετικά με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη. Η ενασχόληση με την αειφορία απαιτεί μία ολιστική, διεπιστημονική προσέγγιση η οποία οδηγεί σε σύγκλιση διαφορετικούς γνωστικούς χώρους και θεσμούς χωρίς αυτοί να απωλέσουν την χαρακτηριστική τους ταυτότητα.

13. Ενώ το βασικό περιεχόμενο και πλαίσιο δράσης για το περιβάλλον και την αειφορία έχει κατά μεγάλο

μέρος καταρτιστεί, η μετάφραση αυτών των παραμέτρων σε εκπαιδευτική πράξη οφείλει να λάβει υπόψη συγκεκριμένα τοπικά, περιφερειακά και εθνικά δεδομένα. Ο επαναπροσανατολισμός της εκπαίδευσης στο σύνολο της όπως επιτάσσει το Κεφάλαιο 36 της Agenda 21 πρέπει να εμπλέκει όχι μόνο την εκπαιδευτική κοινότητα, αλλά επίσης τις Κυβερνήσεις, τους οικονομικούς φορείς και άλλους εταίρους.

Συστήνουμε:

14. Όπως οι κυβερνήσεις και οι ηγέτες σε όλο τον κόσμο τιμούν τις δεσμεύσεις που έχουν ήδη αναλάβει κατά τη διάρκεια των Διασκέψεων των Ηνωμένων Εθνών, και παρέχουν στην εκπαίδευση τα απαραίτητα μέσα ώστε να εκπληρώνει το ρόλο της για την επίτευξη ενός αειφόρου μέλλοντος.

15. Σχέδια δράσης για την τυπική εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία με συγκεκριμένους στόχους και στρατηγικές για τη μη τυπική και άτυπη εκπαίδευση πρέπει να καταρτιστούν σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί ένα αναπόσπαστο τμήμα των πρωτοβουλιών των τοπικών Ημερησίων Διατάξεων για τον 21ο αιώνα (Local Agenda 21).

16. Τα εθνικά συμβούλια για την αειφόρο ανάπτυξη και άλλοι σχετικοί φορείς να δίδουν στην εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την κατάρτιση, ένα κεντρικό ρόλο για δράση που συμπεριλαμβάνει καλύτερο συντονισμό μεταξύ των σχετικών εθνικών υπουργείων και άλλων φορέων, συμπεριλαμβανομένων και σημαντικών ομάδων.

17. Οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς περιφερειακοί και εθνικοί οικονομικοί θεσμοί, όπως και ο παραγωγικός τομέας, πρέπει να ενθαρρυνθούν για να κινητοποιήσουν πρόσθετους πόρους και να αυξήσουν τις επενδύσεις στην εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών. Η ίδρυση ειδικών ταμείων για την εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να εξεταστεί ως ένας συγκεκριμένος τρόπος αύξησης υποστήριξης και διαφάνειας.

18. Όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες να επανεπενδύουν τμήμα των κερδών που αποκομίζουν από το "πρασίνισμα" στις διαδικασίες τους

για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης των πολιτών και προγράμματα κατάρτισης.

19. Η επιστημονική κοινότητα να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στο να εξασφαλίσει ότι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και των προγραμμάτων ευαισθητοποίησης των πολιτών βασίζεται σε ακριβή και επικαιροποιούμενα στοιχεία.

20. Τα ΜΜΕ καλούνται να ευαισθητοποιηθούν και να κινητοποιήσουν την τεχνογνωσία τους και τους διύλους διάχυσης πληροφοριών για να διαδώσουν τα κύρια μηνύματα και να βοηθήσουν να μεταφραστεί η πολυπλοκότητα των σχετικών θεμάτων σε ουσιαστική και εύληπτη πληροφορία για το κοινό. Το πλήρες δυναμικό των νέων πληροφοριακών συστημάτων πρέπει να χρησιμοποιηθεί ορθά για το σκοπό αυτό.

21. Τα σχολεία να ενθαρρυνθούν και να υποστηριχθούν για να προσαρμόσουν τα αναλυτικά τους προγράμματα στις ανάγκες ενός αειφόρου μέλλοντος.

22. Να δοθεί στις μη κυβερνητικές οργανώσεις η κατάλληλη θεσμική και οικονομική υποστήριξη ώστε να κινητοποιήσουν περαιτέρω τους πολίτες στα ζητήματα του περιβάλλοντος και της αειφορίας, μέσα στις κοινότητες και σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

23. Όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες - κυβερνήσεις, σημαντικές ομάδες, η εκπαιδευτική κοινότητα, το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και άλλες διεθνείς οργανώσεις, οι διεθνείς χρηματοδοτικοί θεσμοί, *inter alia*, να συνεισφέρουν στην εφαρμογή του Κεφαλαίου 36 της Agenda 21 και ειδικότερα στο πρόγραμμα εργασίας για την εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την κατάρτιση της Επιτροπής για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών.

24. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην ενδυνάμωση και στον ενδεχόμενο αναπροσανατολισμό των προγραμμάτων κατάρτισης των εκπαιδευτικών και στον εντοπισμό και τη διάδοση της εμπειρίας των καινοτόμων πρακτικών. Υποστήριξη οφείλει να δοθεί

στην έρευνα για διεπιστημονικές διδακτικές μεθοδολογίες και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας σχετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

25. Το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών συμπεριλαμβανόμενης της UNESCO και του UNEP σε συνεργασία με διεθνείς ΜΚΟ να συνεχίσουν να δίνουν προτεραιότητα στην εκπαίδευση, την ευαισθητοποίηση του κοινού και την κατάρτιση, ειδικότερα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

26. Ένα Διεθνές Βραβείο Θεσσαλονίκης υπό την αιγίδα της UNESCO να θεσμοθετηθεί ώστε να δίδεται κάθε δεύτερο χρόνο σε υποδειγματικά προγράμματα εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την αειφορία.

27. Να συγκληθεί μία Διεθνής Διάσκεψη το 2007, μετά από δέκα χρόνια, ώστε να αξιολογήσει την εφαρμογή και την πρόοδο της προτεινόμενης εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ευχαριστούμε:

28. Την Κυβέρνηση της Ελλάδος που από κοινού με την UNESCO οργάνωσαν τη Διεθνή Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης.

Ζητούμε:

29. Από την Κυβέρνηση της Ελλάδος να παρουσιάσει τα αποτελέσματα αυτής της Διάσκεψης στην Επιτροπή για την Αειφόρο Ανάπτυξη στην Έκτη Συνεδρία τον Απρίλιο του 1998.

Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση των πολιτών για την αειφορία

της Αθηνάς Βενέτη

Στην καρδιά της Βορείου Ελλάδος στη Θεσ/νίκη, από τις 8 έως τις 12 Δεκεμβρίου 1997 διοργανώθηκε από την UNESCO, την Ελληνική Κυβέρνηση, το Πανεπιστήμιο Αθηνών και το MIO-ECSDE (Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη) η Συνδιάσκεψη της Δεκαετίας για το Περιβάλλον, την Παιδεία και την Κοινωνία. Οι συμμετέχοντες ξεπέρασαν τους 1300, προερχόμενοι από 84 διαφορετικές χώρες, (αξίζει να σημειωθεί πως αρκετές από αυτές τις χώρες έστειλαν αντιπροσώπους για πρώτη φορά στην Ελλάδα όπως η Ινδία, το Κατάρ, το Λεσόθο, ...).

Στο συνεδριακό κέντρο "Βελλίδης" όπου έλαβε χώρα η Συνδιάσκεψη συγκεντρώθηκαν, καθηγητές Πανεπιστημίων, εκπαιδευτικοί Α'θμιας και Β'θμιας εκπαίδευσης, εκπρόσωποι Διεθνών Οργανισμών, μη κυβερνητικών Οργανώσεων, Διεθνείς Προσωπικότητες του χώρου και Έλληνες Υπουργοί αλλά και Πρέσβεις χωρών πλαισίωσαν την τελετή έναρξης και λήξης της Διοργάνωσης, όπως ο Γενικός Διευθυντής της UNESCO Professor Federico MAYOR, 01 Υπουργός Περιβάλλοντος (ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ.) κος Κ. Λαλιώτης,

Παιδείας Γ. Αρσένης, Πολιτισμού Ε. Βενιζέλος, οι αντιπρυτάνεις των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσ/νίκης, κύριοι Δρακόπουλος και Ζερεφός, ο Γενικός Γραμματέας του Παγκόσμιου Μετεωρολογικού Οργανισμού (W.M.O) κύριος OBASI. Έλαβαν επίσης μέρος και νέοι φοιτητές από 12 χώρες διοργανώνοντας την Διεθνή Συνάντηση των Νέων στα πλαίσια της Συνδιάσκεψης.

Στις 4 μεγάλες αίθουσες του Βελλιδείου, στις 3 παράλληλες συνεδρίες μίλησαν συνολικά 189 επιστήμονες και στην 4η αίθουσα των Πόστερ αναρτήθηκαν 94 posters με επιστημονικές ανακοινώσεις και στα 7 περίπτερα των Υπουργείων και Διεθνών Οργανισμών (Παιδείας, ΠΕΧΩΔΕ, Πολιτισμού, UNESCO, ΠΕΕΚΠΕ, MIO-ECSDE, Ελληνική Εταιρεία, Ορνιθολογική Εταιρεία) διατέθηκε πλούσιο πληροφοριακό υλικό τους στους επισκέπτες και στους συμμετέχοντες.

Παράλληλα οργανώθηκαν 9 Εργαστήρια Διεθνών Οργανισμών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και Διεθνών Δικτύων, όπου επίσης συμμετείχαν αρκετοί σύνεδροι. Όλη την εβδομάδα της Συνδιάσκεψης το "Βελλίδης" έμοιαζε με ένα τεράστιο μελίσσι όπου όλοι εργάζονταν ακούραστα, παρακολουθώντας, μιλώντας, παρεμβαίνοντας, κάνοντας γνωριμίες, ανταλλάσσοντας γνώμες και κυρίως προετοιμάζοντας την Διακήρυξη (και δρομολογώντας νέες συνεργασίες).

Όπως δήλωσε ο Πρόεδρος της Διεθνούς Διάσκεψης Καθηγητής Μιχαήλ Σκούλλος, η Διάσκεψη πέτυχε όλους τους στόχους της.

1) Όπως δηλώθηκε και από τον Γενικό Διευθυντή της UNESCO Federico Mayor, αναγνωρίστηκε η παγκόσμια σημασία της Διάσκεψης της Θεσσαλονίκης σαν συνέχεια των μεγάλων Διασκέψεων του Ο.Η.Ε.

της Στοκχόλμης (1972), της Τιφλίδας (1977), της Μόσχας (1987) και του Ρίο (1992). Στο σημείο αυτό επέμενε ιδιαίτερα και στη τοποθέτηση του ο Υπουργός Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ. κ. Κώστας Λαλιώτης.

Ο παγκόσμιος χαρακτήρας της Διάσκεψης ενισχύθηκε από το γεγονός ότι προηγήθηκε σειρά από ειδικές προσυνοδριακές συναντήσεις και συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

α) Στην Ελλάδα 4 θεματικές: για τα Μ.Μ.Ε., τους Ακαδημαϊκούς, τους εκπαιδευτικούς, και τις μη κυβερνητικές Οργανώσεις/Κοινωνικούς Φορείς, και τέσσερις περιφερειακές Θεσ/νίκη, Πάτρα, Κρήτη, Καβάλα).

β) Στην περιοχή της Μεσογείου, οργανωμένα από το ΜΙΟ-ΕCSDE, στην Αίγυπτο, Ισπανία, Κροατία, Λίβανο, Μαρόκο, Τυνησία και μια ειδική για τα Μεσογειακά νησιά, στην Ibiza καθώς και ένα συνέδριο που παρακολούθησαν εκπρόσωποι 20 Μεσογειακών χωρών στην Χαλκιδική,

γ) Σε ολόκληρο τον κόσμο, Γουδαλαχάρα, Μεξικό, Βανκούβερ, (Καναδά), Νέο Δελχί (Ινδία), Quebec (Γαλλόφωνο Καναδά), Μπανγκόκ (Ταϊλάνδη), Βραζιλία.

2. Την τελευταία ημέρα της Συνδιάσκεψης, η Διακήρυξη ανακοινώθηκε στους συνέδρους και ομόφωνα έγινε αποδεκτή. Η οποία αποτελεί πλέον ουσιαστικό κείμενο αρχών και προτάσεων (29 συνολικά) όπου θα στηριχθεί η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία (άρθρο 11) έως την επόμενη Συνδιάσκεψη το 2007 στο Buenos Aires της Αργεντινής.

3. Η Διακήρυξη πέτυχε ένα ακόμα σημαντικό επίτευγμα, να τοποθετηθεί και πάλι η Παιδεία στο κέντρο της Διεθνούς σκηνής εν όψει του 21ου αιώνα και να αναγνωριστεί ως ισότιμος πυλώνας μαζί με την Οικονομία, τη Νομοθεσία και την Τεχνολογία και μάλιστα ως το υπόβαθρο και την προϋπόθεση λειτουργίας των άλλων τριών.

4. Βάση των ανωτέρων αναγνωρίστηκε η ανάγκη επαρκών πόρων για την εκπαίδευση και των αναγκαίων κονδυλίων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφορίας για εξοπλισμό και εκσυγχρονισμό των σχολείων και εισαγωγή σχετικών προγραμμάτων και για διαποτισμό ολόκληρης της εκπαιδευτικής διαδικασίας με το μήνυμα της Αειφορίας, της κατάστασης δηλαδή διαρκούς ανθοφορίας και καρποφορίας, όπως ανέλυσε στην τοποθέτησή του και ο Υπουργός Πολιτισμού κ. Ευάγγελος Βενιζέλος.

5. Καθιερώνεται διετές βραβείο Θεσσαλονίκης υπό την αιγίδα της UNESCO σε υποδειγματικά προγράμματα εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία.

6. Την επιτυχία της Διάσκεψης σε αντιδιαστολή με την αντίστοιχη του Κιότο αναγνώρισε στην καταληκτική συνεδρίαση ο Γενικός Γραμματέας του Παγκοσμίου Μετεωρολογικού Οργανισμού (WMO) Καθηγητής κ. OBASI ο οποίος μετέφερε από το ΚΙΟΤΟ τα αποτελέσματα και τα ανέλυσε στους 1300 συνέδρους από 83 χώρες που παρακολούθησαν τις εργασίες καθώς και τις πλούσιες καλλιτεχνικές και άλλες παράλληλες πολιτιστικές εκδηλώσεις που ανέδειξαν τη Διάσκεψη στη μεγαλύτερη και επιτυχεστέρα μη αθλητική ή καλλιτεχνική διοργάνωση που πραγματοποιήθηκε μέχρι σήμερα στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στα πλαίσια της Θεσσαλονίκης Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης 1997.

7. Αναγνωρίζοντας την επιτυχία της Διάσκεψης η UNESCO απένειμε στον εμπνευστή και Πρόεδρο της Διάσκεψης και Συντονιστή της Οργανωτικής Επιτροπής Καθηγητή Μ. ΣΚΟΥΛΛΟ το μετάλλιο-βραβείο BOLVAR πάνω στο οποίο είναι χαραγμένα τα εξής: "Η παιδεία είναι η βάση της Ελευθερίας".

Υ.Γ. 1) Τα Αποτελέσματα της Συνδιάσκεψης θα παρουσιάσει π Ελληνική Αντιπροσωπεία τον ερχόμενο Απρίλιο στη Νέα Υόρκη στα πλαίσια της Ετήσιας Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών (CSD) Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη
2) Αξίζει να αναφερθεί η συμβολή α) της Σ.Ο.Ε., Β) της ΠΕΕΚ.ΠΕ. και κυρίως του Προέδρου της κ. Β. Ψαλλιδά, γ) της Γραμματείας της Συνδιάσκεψης που ακούραστα και ασταμάτητα εργάστηκαν όλα τα μέλη της για την πραγματοποίηση της Συνδιάσκεψης.

Η Αθηνά Βένετη είναι Εκπαιδευτικός - Μέλος ΠΕΕΚΠΕ και συμμετείχε στη Γραμματεία της Διάσκεψης

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ημερομηνίες - σταθμοί στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

της Βέτας Τσαλίκη

Από τη δεκαετία του '70 και μετά, διεθνείς οργανισμοί οργανώνουν μια σειρά από σημαντικές συναντήσεις - κλειδιά για την ανάπτυξη και εξέλιξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης διεθνώς, οι οποίες οδήγησαν σε μία κοινή κατανόηση των σκοπών, των στόχων και των μεθοδολογικών προσεγγίσεων στον τομέα αυτό. Παρακάτω παρουσιάζουμε με χρονική σειρά τις ιστορικές αυτές συναντήσεις οι οποίες οδήγησαν στην πιο πρόσφατη συνάντηση που έγινε το Δεκέμβριο του 1997 στη Θεσσαλονίκη:

1970: Διεθνής συνάντηση εργασίας της IUCN (International Union of Conservation of Nature - σήμερα η IUCN έχει μετονομαστεί σε World Conservation Union) στη Νεβάδα των Ηνωμένων Πολιτειών στην οποία για πρώτη φορά διατυπώνεται ορισμός για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, ο οποίος από τότε είναι ευρύτερα αποδεκτός.

1972: Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον στη Στοκχόλμη.

1975: Η UNESCO σε συνεργασία με την UNEP (United Nations Environment Programme) οργάνωσαν διεθνή συνάντηση εργασίας για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στο Βελιγράδι της πρώην Γιουγκοσλαβίας κατά τη διάρκεια της οποίας συντάσσεται η "Χάρτα του Βελιγραδίου" στην οποία διατυπώνονται οι στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

1977: Πραγματοποιείται η πρώτη διακυβερνητική διάσκεψη της UNESCO για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Τιφλίδα της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Στην συνδιάσκεψη αυτή διευκρινίζονται οι έννοιες, οι στόχοι, οι αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αναπτύσσονται στρατηγικές για την εφαρμογή της σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

1980: Συνεργασία μεταξύ των WWF (Παγκόσμιο Ταμείο για την Προστασία της Φύσης), UNEP και IUCN η οποία καταλήγει στην έκδοση της "Στρατηγικής για την Προστασία του Πλανήτη (World Conservation Strategy)". Πρόκειται για ένα σημαντικό ντοκουμέντο το οποίο υπερασπίζεται την έννοια της "βιώσιμης ανάπτυξης" και τονίζει το ρόλο της εκπαίδευσης στην επίτευξη της.

1987: Διεθνές συνέδριο της UNESCO / UNEP στη Μόσχα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και επιμόρφωση. Επίσης το 1987 κηρύσσεται ως "Ευρωπαϊκό Έτος Περιβάλλοντος". Την ίδια χρονιά εκδίδεται το ντοκουμέντο "Το κοινό μας μέλλον" (Our common future) από την Παγκόσμια Επιτροπή για το

Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development), πρόεδρος της οποίας ήταν η τότε πρωθυπουργός της Νορβηγίας G.H. Brundtland, το οποίο είναι γνωστό και ως "Brundtland report". Σ' αυτό τονίζεται η ανάγκη συμφιλίωσης του περιβάλλοντος με την ανάπτυξη και ο ρόλος της εκπαίδευσης προς την κατεύθυνση αυτή.

1988: Συνάντηση των υπουργών παιδείας των ευρωπαϊκών χωρών για την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης.

1990: Ευρωπαϊκή συνδιάσκεψη κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανισμών στο Bergen της Νορβηγίας με θέμα "Δράση για ένα κοινό μέλλον", στα πλαίσια της προετοιμασίας της συνδιάσκεψης κορυφής στο Ρίο.

1992: "Συνδιάσκεψη κορυφής για τη Γη" (Earth Summit), των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη στο Rio de Janeiro της Βραζιλίας.

1992: Στο Τορόντο του Καναδά οργανώνεται παγκόσμιο συνέδριο για την Εκπαίδευση και την Επικοινωνία πάνω στο Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Education and Communication on Environment and Development, ECO-ED), με την υποστήριξη των UNEP, UNESCO και ICC. Η πρώτη αυτή συνδιάσκεψη μετά το Ρίο ασχολήθηκε με το εκπαιδευτικό μέρος των σχεδίων δράσης που τέθηκαν εκεί.

1997: Είκοσι χρόνια μετά τη συνάντηση της Τιφλίδας, οργανώνεται στη Θεσσαλονίκη της Ελλάδας από την UNESCO και την Ελληνική Κυβέρνηση διεθνής συνδιάσκεψη με θέμα "Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση των Πολιτών για την Αειφορία". Στη συνάντηση αυτή στην οποία συμμετείχαν κυβερνητικές, διακυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις υιοθετήθηκε ομόφωνα διακήρυξη.

Βιβλιογραφία:

- Γεωργόπουλος Α. & Τσαλίκη Ε., "Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αρχές, φιλοσοφία, μεθοδολογία, παιχνίδια και ασκήσεις", Gutenberg, Αθήνα, 1993.
- Sterling S. (1992), "Coming of Age - A short history of Environmental Education", Walsall: NAEE.

Η Βέτα Τσαλίκη είναι Βιολόγος και υπεύθυνη του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Ελευθέριο - Κορδελιό.

Προβληματισμοί

στη Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης

του Κώστα Νικολάου

Η Διεθνής Διάσκεψη της UNESCO στη Θεσσαλονίκη, επιχείρησε να συναρθρώσει δύο μεγάλες παγκόσμιες προσπάθειες: α) την προσπάθεια για την ευρύτερη δυνατή παγκόσμια διάδοση και εμπλουτισμό της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Στοκχόλμη-1972, Βελιγράδι-1975, Τυφλίδα-1977, Τορόντο-1992) και β) την προσπάθεια για τη συνύπαρξη του Περιβάλλοντος και της Ανάπτυξης στις παγκόσμιες και τοπικές επιλογές (Ρίο - Διάσκεψη Κορυφής 1992, Agenda 21, Κεφάλαιο 36 της Agenda 21, δημιουργία της Επιτροπής για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών - Commission on Sustainable Development-CSD, Ρίο + 5).

Η Επιτροπή για την Αειφόρο Ανάπτυξη (CSD) ξεκίνησε από το Ρίο και είναι μια Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών, που δημιουργήθηκε για να συμβουλευεί τα Ηνωμένα Έθνη σχετικά με την πρόοδο των μέτρων που προκύπτουν από την Agenda 21. Το 1996, η CSD ανέθεσε στην UNESCO το ρόλο του Διαχειριστή Έργου (Task Manager) για την ανάπτυξη ενός σχεδίου εργασίας για το Κεφάλαιο 36 της Agenda 21 σχετικά με την εκπαίδευση. Η UNESCO απαντώντας στην πρόσκληση των κυβερνήσεων να αναλάβει τον πρώτο ρόλο στη διευκρίνιση των όρων και των μηνυμάτων της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη, ετοίμασε ένα κείμενο με τίτλο "Εκπαίδευση για ένα αειφόρο μέλλον: Ένα διεπιστημονικό όραμα για συντονισμένη δράση", με στόχο την παρουσίαση του τόσο στη Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης ως κεντρική εισήγηση το Δεκέμβριο του 1997, όσο και στην 6η Σύνοδο της Επιτροπής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (CSD) των Ηνωμένων Εθνών, τον Απρίλιο του 1998.

Έτσι, ξεκίνησαν οι προβληματισμοί και οι συζητήσεις πριν, αλλά και κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης της Θεσσαλονίκης. Υποστηρίχθηκε ότι η επέκταση του περιεχομένου της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με την ενσωμάτωση των κοινωνικών και φυσικών επιστημών δεν αρκεί και ότι χρειάζεται μια μεταρρύθμιση τόσο του

περιεχομένου όσο και των μεθόδων διδασκαλίας.

Η Εκπαίδευση για την Αειφορία (Education for Sustainability - EFS) παρουσιάστηκε σαν ένα νέο παράδειγμα, που απαιτεί την αλλαγή της οπτικής γωνίας για τη ζωή από την κοινωνία και μια νέα εκπαιδευτική διαδικασία για να επιτευχθεί αυτή η αλλαγή.

Θεωρήθηκε ανεπαρκής η καθαρά επιστημονική διάσταση στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, διότι η σημαντική περιβαλλοντική κρίση απαιτεί κοινωνικές λύσεις και όχι τεχνικές.

Η αντίδραση ήταν αναπόφευκτη, αφού χρόνια τώρα, στα πλαίσια της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι που αναπτύχθηκαν και διαδόθηκαν οι αντιλήψεις για διεπιστημονικότητα, για νέα εκπαιδευτική διαδικασία, για την ανάγκη αλλαγής του τρόπου ζωής, για το ότι οι περιβαλλοντικές λύσεις δεν είναι μόνο τεχνικές αλλά ταυτόχρονα κοινωνικές.

Διατυπώθηκαν λοιπόν σκέψεις ότι η εκπαίδευση για την αειφορία δεν είναι παρά μια μετονομασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, πράγμα που όχι μόνο δεν είναι αναγκαίο αλλά αποτελεί και τακτικό λάθος. Τη στιγμή που η περιβαλλοντική εκπαίδευση χρειάστηκε δεκαετίες για να διαδοθεί ευρέως, και βέβαια όχι στον ίδιο βαθμό στις διάφορες χώρες, μοιάζει προφανές ότι μια τέτοιου τύπου ορολογία θα μπορούσε να αποπροσανατολίσει το ευρύτερο κοινό.

Στο τελικό κείμενο της Διακήρυξης της Θεσσαλονίκης, γίνεται μια προσπάθεια σύνθεσης των διαφορετικών απόψεων: "η περιβαλλοντική εκπαίδευση όπως αναπτύχθηκε ... αναφέρεται επίσης και ως εκπαίδευση για την αειφορία. Αυτό της επιτρέπει να αναφέρεται ως εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία".

Η συζήτηση όμως διεθνώς, μόλις που άρχισε. Και είναι πολλές άλλες παράμετροι που θα καθορίσουν την έκβαση των πραγμάτων.

Με την καθιέρωση αυτής της στήλης η σύνταξη φιλοδοξεί να δώσει την ευκαιρία σ' όλους όσους ασχολούνται με ανάπτυξη προγραμμάτων Π.Ε. είτε σε εθνικό είτε σε Ευρωπαϊκό ή Διεθνές επίπεδο, να παρουσιάσουν τη δουλειά τους.
Παράλληλα φιλοδοξεί στην ανάπτυξη ενός έποικο-

δομητικού διαλόγου για το ίδιο θέμα, αλλά και στην κατάθεση προτάσεων, ιδεών και σχεδίων που αφορούν τα προγράμματα Π.Ε.

(Παρακαλούμε ν' αποστέλετε τις συνεργασίες σας στην υπεύθυνη της στήλης)

Προγράμματα Κινητικότητας - 2ο Κ.Π.Σ. (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.)

"Μια πρόκληση για εκπαίδευση...
...για πρωτοβουλίες
...για δράση"

της Ελένης Τριαντάφυλλου

Τα Προγράμματα Κινητικότητας αποτελούν μια "Ενέργεια" του 1ου Υποπρογράμματος του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ), το οποίο προβλέπεται να διαρκέσει μέχρι το 1999 και υπάγεται στο 2ο Κ.Π.Σ. (Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης). Φορέας διαχείρισης είναι το Ε.Ι.Ν. (Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας).

Κύριος στόχος των Προγραμμάτων Κινητικότητας είναι να φέρουν σε επαφή και αλληλεπίδραση τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με συναδέλφους τους και με μαθητές άλλων περιοχών στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες καθώς και με εκπαιδευτικά ιδρύματα και πηγές νέων γνώσεων και εμπειριών (εκπαιδευτικά και ερευνητικά κέντρα) ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις συνεχώς εξελισσόμενες απαιτήσεις και προκλήσεις της εποχής μας.

Σημειώνεται ότι ο χώρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ένας από τους πλουσιότερους σε παραγωγή και διάδοση νέας γνώσης και κουλτούρας. Επίσης σ' αυτόν αναπτύσσεται μεγάλη πολυμορφία εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπάρχει πλούτος εμπειριών για την αποδοτικότητα τους.

Στον κοινό ευρωπαϊκό χώρο υπάρχουν πολλά προγράμματα που έχουν πειραματιστεί με νέες κατευθύνσεις και νέες μεθόδους διδασκαλίας, όπως επίσης προγράμματα που επιτρέπουν την επίλυση προβλημάτων επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης.

Είναι λοιπόν εξαιρετικά χρήσιμο οι εκπαιδευτικοί της χώρας μας, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας να προσεγγίσουν αυτά τα προγράμματα και να αντλήσουν απ' αυτά τα καλύτερα στοιχεία τους, προσφέροντας ταυτόχρονα και εκείνοι τις δικές τους εμπειρίες.

Έτσι η εκπαίδευση που θα προσφέρουν θα λαμβάνει σιγά - σιγά και ευρωπαϊκή διάσταση και οι δεξιότητές τους θα βελτιώνονται ποιοτικά.

Εξαιρετικά χρήσιμο είναι επίσης και για τους μαθητές μας να έρχονται σε επαφή με άλλα συστήματα, νοοτροπίες και πολιτισμούς. Να γνωρίζουν τον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και τους ανθρώπους του ώστε να αντιλαμβάνονται πώς πρέπει να δρουν, να επικοινωνούν και να συνεργάζονται σ' αυτόν, όπως επίσης πώς να εδραιώνουν την

ευρωπαϊκή διάσταση των σπουδών τους σε όλα τα επίπεδα.

Δράσεις και περιεχόμενα

Στα πλαίσια των προγραμμάτων κινητικότητας υπάρχουν πέντε Δράσεις, που από αυτές μόνον οι τρεις αφορούν τους εκπαιδευτικούς και τα σχολεία. Ας τις αναφέρουμε:

Δράση I: Κινητικότητα Εκπαιδευτικών

Δράση II: Κινητικότητα Μαθητών

Δράση III: Πολυεταίρικές Σχολικές Συμπράξεις

(Λεπτομέρειες υπάρχουν στους οδηγούς εφαρμογής προγραμμάτων που βρίσκονται σε όλα τα σχολεία).

Η πρώτη αξιολόγηση των απολογιστικών στοιχείων των προγραμμάτων του πρώτου χρόνου, φανερώνει ότι τα Προγράμματα Κινητικότητας αγκαλιάστηκαν από ένα μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών και σχολικών μονάδων απ' όλες τις περιφέρειες της χώρας.

Για το 1997 και για τη **Δράση I**: "Ατομικά εκπαιδευτικά προγράμματα" υποβλήθηκαν 428 αιτήσεις και εγκρίθηκαν 254, δηλ. ποσοστό 59,35%.

Για τη **Δράση II**: "Κινητικότητα Μαθητών" υποβλήθηκαν 175 αιτήσεις και εγκρίθηκαν 112 προγράμματα, δηλ. ποσοστό 64%.

Για τη **Δράση III**: "Σχολικές Πολυεταίρικές Συμπράξεις" υποβλήθηκαν 71 αιτήσεις και εγκρίθηκαν 44 προγράμματα, δηλ. ποσοστό 62%.

Είναι αναμφισβήτητο μεγάλο το όφελος τόσο το παιδαγωγικό όσο και το γνωστικό που αποκομίζεται από την εμπλοκή εκπαιδευτικών και μαθητών σε μια τέτοια διαδικασία. Γι' αυτό θα πρέπει να ενθαρρυνθούν οι προσπάθειες για συμμετοχή εκπαιδευτικών απ' όλες τις περιφέρειες της χώρας να διευρυνθούν οι θεματικές περιοχές ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά την κινητικότητα των μαθητών. Τέλος, για να επιτευχθεί η ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης να αναπτυχθούν σχολικές συμπράξεις με συμμετοχή απ' όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προγράμματα Κινητικότητας λοιπόν, μια πρόκληση με όλα τα έξοδα πληρωμένα... αρκεί να την αξιοποιήσουμε.

Η Ελένη Τριαντάφυλλου είναι υπεύθυνη Π.Ε. Νομού Χαλκιδικής

Προχωρώντας προς την εκπαίδευση για την αειφορία

της Δέσποινας Σουβατζή

Τριήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο - εργαστήριο 4, 5 και 6 Δεκεμβρίου 1997

Λίγες μέρες πριν τη διεθνή συνδιάσκεψη της UNESCO στη Θεσσαλονίκη το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου - Κορδελιού οργάνωσε ένα τριήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο για εκπαιδευτικούς της Α/θμιας και Β/θμιας με θέμα "Προχωρώντας προς την εκπαίδευση για την αειφορία". Όπως είναι γνωστό, τον τελευταίο καιρό στο χώρο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχει εισαχθεί η έννοια της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης και γίνονται προσπάθειες κατανόησης και ανάπτυξης προβληματισμού γύρω από τέτοια ζητήματα. Άλλωστε αυτός ήταν και ο κεντρικός στόχος του συνεδρίου. Το ΚΠΕ Ελευθερίου - Κορδελιού θέλοντας να συμβάλει σ' αυτό το διάλογο που πολύ πρόσφατα έχει ανοίξει στη χώρα μας, οργάνωσε αυτό το σεμινάριο, με στόχο να δώσει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να προβληματιστούν γύρω από αυτές τις έννοιες, να τις κατανοήσουν καλύτερα, αλλά το πιο σημαντικό, να έχουν την ευκαιρία να πειραματιστούν σε μεθόδους και τεχνικές με τις οποίες θα μπορούσαν να μεταφέρουν στο σχολείο και να κάνουν πράξη στα προγράμματα τους τα ζητήματα που συνδέονται με την αειφορία.

Εξήντα περίπου εκπαιδευτικοί, μεταξύ των οποίων και υπεύθυνοι Π.Ε. για τρεις μέρες συμμετείχαν ενεργά σε εργαστήρια με ειδικούς επιμορφωτές πάνω στα ζητήματα της αειφορίας στην εκπαίδευση, της αειφορίας στην τοπική κοινότητα αλλά και της αειφορίας στην πλανητική της διάσταση.

Επιμορφωτές στο σεμινάριο αυτό ήταν οι: α) Stephen Sterling, επίσημος κεντρικός προσκεκλημένος στο συνέδριο της UNESCO, εκπαιδευτικός σύμβουλος στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, υπεύθυνος για το επιμορφωτικό πρόγραμμα για την εκπαίδευση για την αειφορία της WWF-UK και συγγραφέας βιβλίου με θέμα: "η αειφορία στην εκπαίδευση", β) John Gittins, Διευθυντής της μη κυβερνητικής οργάνωσης Cheshire Landscape Trust, η δράση της οποίας τα τελευταία χρόνια έχει εστιαστεί στην εφαρμογή της Local Agenda 21 στο σχολείο και στην τοπική κοινωνία, γ) Phil Sixsmith, εκπαιδευτικός σύμβουλος στην δραματοποίηση στην εκπαίδευση, ο οποίος εδώ και χρόνια συνεργάζεται με ειδικούς στην περιβαλλοντική εκπαίδευση που θέλουν να αναπτύξουν Βιωματικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις, και τελευταία έχει εστιάσει τη δουλειά του στην αειφορία στην εκπαίδευση. Και οι τρεις είναι ενεργά μέλη του διεθνούς δικτύου TOUCH με στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων μεθοδολογικών πρακτικών στην Π.Ε., το τελευταίο συνέδριο του οποίου ήταν αφιερωμένο στην αειφορία στην εκπαίδευση.

Στο πρώτο μέρος του προγράμματος στο οποίο συμμετείχαν όλοι οι εκπαιδευτικοί τέθηκε η φιλοσοφία και το πλαίσιο του σεμιναρίου, έγιναν δραστηριότητες με στόχο το δέσιμο της ομάδας, το σπάσιμο του πάγου αλλά και την εισαγωγή στην έννοια της αειφορίας, παρουσιάστηκαν εισηγήσεις οι οποίες εναλλάσσονταν με πρακτικές δραστηριότητες που στόχευαν στην κατανόηση της έννοιας της αειφορίας στην εκπαίδευση και στη σημασία της τοπικής δράσης κάνοντας πράξη τις επιταγές του Ρίο στην τοπική κοινωνία.

Τις δύο επόμενες μέρες οι εκπαιδευτικοί χωρίστηκαν σε ομάδες και είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε δύο από τα τρία εργαστήρια που λειτούργησαν παράλληλα.

Εργαστήριο 1: "Διερευνώντας τις συνέπειες για την εκπαιδευτική πρακτική".

Συντονιστής: Stephen Sterling

Στο εργαστήριο αυτό αναπτύχθηκαν πρακτικές δραστηριότητες και συζήτηση που αφορούσε τα ζητήματα της εκπαίδευσης για την αειφορία στο σχολείο.

Γενικόλογες και θεωρητικές αντιλήψεις για την αειφορία, πώς μπορούν να εξειδικευτούν μέσα στην εκπαιδευτική πρακτική. Ποιες αλλαγές χρειάζεται η εκπαίδευση για να υπηρετήσει το στόχο της αειφορίας; Ποιοί είναι οι δείκτες αυτών των αλλαγών; Οι συμμετέχοντες/ΟΥΣΕΣ εργάστηκαν με κατεύθυνση τη δημιουργία σχεδίων δράσης για αειφορία κατάλληλων για τις ιδιαίτερες συνθήκες στο σχολείο.

Εργαστήριο 2: "4.000 km -Ένας κόσμος μακρινός".

Συντονιστής: Phil Sixsmith

Η εκπαίδευση για την αειφορία έχει πολλά θέματα που μπορούν να διερευνηθούν και να διερευνηθούν με επιτυχία μέσα από τη δραματοποίηση. Κοινωνικά θέματα, ζητήματα δικαιοσύνης, και ό,τι θα μπορούσε να οριστεί σαν ηθική συμπεριφορά, μπορούν να αναλυθούν και να αναπτυχθούν καλύτερα με τη διαδικασία της δραματοποίησης. Παγκόσμια διλήμματα και αμφισβητούμενες συμπεριφορές συνειδητοποιούνται και γίνονται κατανοητές επειδή βιώνονται στην προσωπική - ατομική τους διάσταση. Σ' αυτό το εργαστήριο παρουσιάστηκαν τεχνικές που μπορούν να εφαρμοστούν στην τάξη, χρησιμοποιώντας το κατάλληλο περιεχόμενο και δουλεύτηκαν διεξοδικά οι ιστορικές αλλαγές στη ζωή των κατοίκων της Αρκτικής. Το κλίμα που δημιουργήθηκε στο σεμινάριο / εργαστήριο ήταν πολύ ζεστό και δημιουργικό και η συζήτηση που αναπτύχθηκε στο τέλος από τους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς ήταν πολύ παραγωγική.

Εργαστήριο 3: "Φέρνοντας το Ρίο πίσω στο σπίτι. Η τοπική agenda 21 στο σχολείο και στην ευρύτερη κοινότητα".

Συντονιστής: John Gittins

Στο εργαστήριο αυτό συζητήθηκε το νόημα των μηνυμάτων του Ρίο και ειδικότερα της Agenda 21 παρουσιάστηκαν μια σειρά από παραδείγματα στα οποία φάνηκε με ποιο τρόπο αυτά βρίσκουν ενδιαφέρουσες πρακτικές εφαρμογές. Τονίστηκε ότι η δυναμική βρίσκεται στη σύναψη συνεργασιών ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη και διερευνήθηκαν τρόποι με τους οποίους μπορεί κανείς να κάνει πετυχημένες συνεργασίες προς χάρη ενός αειφόρου τρόπου ζωής. Εάν οι αλλαγές είναι να συμβούν τότε γιατί να μη συμβούν προς το καλύτερο. Αυτό μπορεί να συμβεί εάν γνωρίσουμε και εκτιμήσουμε το τοπικό περιβάλλον. Το τελευταίο αποτελεί και την φιλοσοφία ενός προγράμματος ΣΙΓΗ Βρετανία που λέγεται parish maps. Για την καλύτερη κατανόηση της δουλειάς αυτής, ο επιμορφωτής εργάστηκε με τους εκπαιδευτικούς χρησιμοποιώντας ως αφορμή το τοπικό περιβάλλον του Ελευθερίου - Κορδελιού.

Η Δέσποινα Σουβατζή είναι μέλος του Δ.Σ. της ΠΕΕΚΠΕ - Παρ/μα Θεσ/νίκης

Η ανάγκη να διαχυθεί η γνώση και η εμπειρία που αποκτάται από την εφαρμογή ενός προγράμματος Π.Ε. με συγκεκριμένη θεματολογία δημιούργησε την ιδέα της ανάπτυξης δικτύων Π.Ε.

Τα δίκτυα Π.Ε. δεν είναι τίποτε άλλο παρά σχολικές ομάδες που αναπτύσσουν πρόγραμμα Π.Ε. με κοινό θέμα σε Εθνικό, Ευρωπαϊκό ή Διεθνές επίπεδο.

Έτσι, με πρωτοβουλία φορέων, υπουργείων, οργανισμών ή και ατόμων με περιβαλλοντική γνώση και

ευαισθησία αναπτύχθηκαν Δίκτυα Π.Ε. τα οποία σήμερα δίνουν τη δυνατότητα σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης να μοιράζονται τις εμπειρίες, τις ιδέες, τις σκέψεις τους και τα αποτελέσματα τους μέσα από μια περιβαλλοντική έρευνα.

Η στήλη θα παρουσιάσει όλα τα Δίκτυα Π.Ε. που αναπτύσσονται σήμερα στην Ελληνική Εκπαιδευτική Κοινότητα και παρακαλεί όσους εμπλέκονται σ' αυτά να αποστέλουν τις συνεργασίες, τις εμπειρίες, τις ιδέες τους στην υπεύθυνη της στήλης.

Το Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

"ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ"

του Δημήτρη Καλαϊτζίδη

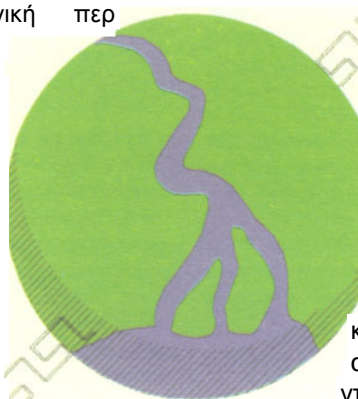
Το Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης "Το Ποτάμι" δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 1995, στα Ιωάννινα, κατά τη διάρκεια μιας Πανευρωπαϊκής Συνάντησης. Η δημιουργία του ήλθε ως προσπάθεια απάντησης στην ανάγκη για σταθερή, ποιοτική, καλά οργανωμένη, αξιόπιστη, αποτελεσματική και παραγωγική περιβαλλοντική αγωγή των ελλήνων μαθητών.

Η πρόταση για τη δημιουργία του υποβλήθηκε από τον τότε υπεύθυνο Π.Ε. νομού Έβρου, Δημήτρη Καλαϊτζίδη, συζητήθηκε και υιοθετήθηκε από τους παρευρισκόμενους Υπ.Π.Ε., Ζήση Αγγελίδη, Χ. Σαμαντά, Α. Κεκέ, Δ. Μεσσάρη, Ε. Μπακογιάννη, Κ. Τάτση και Π. Γεωργαντά, καθώς και από τον εκπρόσωπο του ΥΠΕΠΘ Φαραγγιάκη.

Μετά τη διατύπωση και επεξεργασία των στόχων του Δικτύου και του αντίστοιχου προγράμματος Π.Ε. από τον εισηγητή, η πρόταση υποβλήθηκε στο ΥΠΕΠΘ για έγκριση. Η έγκριση έγινε το Νοέμβριο, του ίδιου έτους, με την απόφαση -εγκύκλιο Γ2/8500/13.11.95, της Διεύθυνσης Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

ΣΤΟΧΟΙ

1. Η δημιουργία και παραγωγή παιδαγωγικού υλικού, δοκιμασμένου και επεξεργασμένου στην πράξη, το οποίο θα μπορεί να χρησιμοποιείται από τις ομάδες Π.Ε. σε όλα τα σχολεία της χώρας.
2. Η αποκατάσταση οριζόντιας επικοινωνίας και διασύνδεσης σχολείων όλης της επικράτειας, με βάση το κοινό εκπαιδευτικό - περιβαλλοντικό πρόγραμμα "Το Ποτάμι". Η επικοινωνία αυτή μπορεί και πρέπει να μετεξελιχθεί σε ευρεία ανταλλαγή παιδαγωγικού υλικού, πληροφοριών, στοιχείων και εν τέλει εκπαιδευτικών επισκέψεων, αδελφοποίηση σχολείων, κοινή περιβαλλοντική δράση, εκδόσεις κ.ά.
3. Η μελέτη των ποταμών (μεγάλων ή μικρότερων) όλης της χώρας, και των διασυννοριακών ποταμών (Έβρος, Νέστος, Στρυμόνας, Αζός, κ.λπ.) με σαφή προοπτική την από κοινού μελέτη αυτών των ποταμών με ομάδες Π.Ε. από τις γειτονικές χώρες.

Δίκτυα Π.Ε.

4. Η δημιουργία κοινής βάσης για την συνολική αντιμετώπιση κοινών περιβαλλοντικών προβλημάτων στα πλαίσια της Ατζέντα 21 του Ρίο, για την αειφορία.

5. Σε μία Ευρώπη των Δικτύων, το εθνικό Δίκτυο Π.Ε. θα αποτελέσει το πεδίο για τη δημιουργία προϋποθέσεων αποτελεσματικής και παραγωγικής συμμετοχής σε διεθνή δίκτυα και για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας της "Ευρωπαϊκής Διάστασης" στην εκπαίδευση.

Οι στόχοι του Προγράμματος Π.Ε. με τίτλο και θέμα "Το Ποτάμι" (Μελέτη ποταμού και της λεκάνης του), είναι οι ίδιοι οι στόχοι της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, όπως αυτοί διατυπώθηκαν στα μεγάλα διεθνή συνέδρια και συναντήσεις (Βελιγράδι, Τιφλίδα, Μόσχα). Επιπλέον έχουν διατυπωθεί ειδικοί παιδαγωγικοί και διδακτικοί στόχοι που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα και αφορούν κυρίως το γνωστικό τομέα.

Το πρόγραμμα χωρίζεται, για λόγους ευκολίας κατά την επεξεργασία του, σε πέντε ενότητες: Παλαιογεωγραφική εξέλιξη, Ιστορία - Πολιτισμός, Οικολογία, Χρήσεις - διαχείριση και Οικονομική διάσταση. Προτείνεται η μέθοδος πρότζεκτ για την επεξεργασία, ενώ έχει προβλεφτεί και σχετική αξιολόγηση.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Τα δύο πρώτα χρόνια λειτουργίας του δικτύου (1995-96 και 1996-97) ήταν δοκιμαστικά - πειραματικά. Από την αξιολόγηση που διενεργήθηκε, προέκυψαν πολύ χρήσιμα συμπεράσματα, τα οποία οδήγησαν στη λήψη αποφάσεων που καθόρισαν το χαρακτήρα του Δικτύου, καθώς και τις προϋπο-

θέσεις συμμετοχής των σχολείων σ' αυτό. Οι προϋποθέσεις είναι: Υπαρξη μαθητικής ομάδας με ελάχιστο αριθμό μαθητών δέκα. Ελάχιστη διάρκεια προγράμματος είκοσι εβδομάδες. Τέσσερις επισκέψεις στο ποτάμι για εργασία πεδίου και λήψη μετρήσεων. Προμήθεια και μετρήσεων των χημικών χαρακτηριστικών του νερού. Συνεργασίες με εξωσχολικούς επιστήμονες. Μια εκδήλωση για το κοινό με θέμα σχετικό με το ποτάμι. Τήρηση λεπτομερούς ημερολογίου της ομάδας. Υποβολή αναφοράς στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Εκτός από αυτές τις προϋποθέσεις, θεωρείται χρήσιμη η σύνδεση του σχολείου με το INTERNET, διότι προγραμματίζουμε τη δημιουργία ηλεκτρονικής σελίδας.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Κατά την πρώτη χρονιά λειτουργίας του Δικτύου συμμετείχαν 15 σχολεία, κυρίως Γυμνάσια από διάφορους νομούς της χώρας. Στη διάρκεια αυτής της πρώτης χρονιάς πραγματοποιήθηκε μια αρχική συνάντηση στη Θεσσαλονίκη, το Νοέμβριο του 1995 και ένα σεμινάριο στη Λάρισα, το Μάρτιο του 1996, με πρωτοβουλία της Υπ. Π.Ε. Βαρβάρας Παναγιωτίδου. Το Νοέμβριο του 1996, πραγματοποιήθηκε το δεύτερο σεμινάριο επιμόρφωσης των μελών του δικτύου στη Βοιωτία, με οργανωτή τον Στέλιο Σαλαπατάρα, Υπ.Π.Ε. του νομού. Το Μάρτιο του 1997 πραγματοποιήθηκε το τρίτο σεμινάριο στην Ξάνθη με πρωτοβουλία της Βούλας Γεωργαντά, Υπ.Π.Ε. του νομού Ξάνθης, ενώ τον Αύγουστο του 1997, πραγματοποιήθηκε το επταήμερο θερινό Σεμινάριο του δικτύου στην Αλεξανδρούπολη, με ευθύνη του Π.Τ.Δ.Ε. (καθηγητής Ουζούνης), και χρηματοδότηση από τα προγράμματα Κινητικότητας (EIN). Στο

Δίκτυα Π.Ε.

Σεμινάρια αυτά εισηγήθηκαν διάφορα θέματα, ομιλητές από όλη την Ευρώπη (14 ομιλητές), οι οποίοι ταυτόχρονα συμμετείχαν στο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο του GREEN (Global Rivers Environmental Education Network). Τέλος το πιο πρόσφατο σεμινάριο του δικτύου πραγματοποιήθηκε από τον Γιάννη Στυλιανάκη, Υπ.Π.Ε. στο Ηράκλειο, τον περασμένο Δεκέμβριο. Πέντε σεμινάρια σε δύο χρόνια θεωρούμε ότι είναι ένας εξαιρετικά πλούσιος απολογισμός. Με τα σεμινάρια αυτά (το επόμενο γίνεται στο Σιδηρόκαστρο τον Απρίλιο του '98), έχει επιμορφωθεί ένας ιδιαίτερα σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών στις μελέτες ποταμού, κάτι το οποίο αντανακλάται στη βελτίωση των προγραμμάτων του δικτύου. Πραγματοποιήθηκαν επίσης σχολικές συμπράξεις μεταξύ σχολείων - μελών του δικτύου, ενώ για το τέλος της σχολικής χρονιάς, προγραμματίζεται η πρώτη Θερινή Κατασκήνωση του Δικτύου στην Καστοριά. Οι καθηγητές που συντονίζουν τις μαθητικές ομάδες του δικτύου έχουν στη διάθεση τους, εκτός από τα τακτικά επιμορφωτικά σεμινάρια, αρκετό παιδαγωγικό υλικό, το οποίο παρήχθη στα πλαίσια του δικτύου.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Το υλικό αυτό περιλαμβάνει ένα βιβλίο με δραστηριότητες πεδίου, ένα βιβλίο του GREEN μεταφρασμένο από τα Γερμανικά, έναν οδηγό μελέτης ποταμού, της UNESCO, έναν οδηγό μελέτης ποταμού από τη Σκωτία, το πρόγραμμα Π.Ε. "Το Ποτάμι", τα πρακτικά του Θερινού Σεμιναρίου, καθώς και άλλες πηγές πληροφόρησης σχετικές με το μελετούμενο θέμα. Οι περισσότερες ομάδες του δικτύου έχουν ήδη εξοπλιστεί με το φορητό χημικό εργαστήριο (κιτ) για την πραγματοποίηση μετρήσεων της ποιότητας του νερού του ποταμού. Το Δίκτυο εκδίδει σε τριμηνιαία βάση το Ενημερωτικό του Δελτίο, το οποίο πληροφορεί τα μέλη και δίνει τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ τους.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Δικτύου "Το Ποτάμι" είναι, ο ελληνικός χαρακτήρας, η επιμονή στην σφαιρική μελέτη της λεκάνης απορροής του ποταμού, η ξεχωριστή στενή και ζεστή σχέση μεταξύ των μελών και η δυναμική του, κάτι που αποδεικνύεται από την αύξηση των μελών (15 την πρώτη χρονιά, 45 τη δεύτερη και 70 την τρίτη). Όλα τα μέλη του δικτύου έχουν υπογράψει πρωτόκολλο συνεργασίας, το οποίο προβλέπει τη συμμετοχή κάθε σχολείου για τρία τουλάχιστον χρόνια στο δίκτυο. Καλύπτονται 23 νομοί.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Το δίκτυο διοικείται από πενταμελή Συντονιστική Επιτροπή που αποτελείται από τους εξής:

1. Δημήτρη Καλαϊτζίδη, Εθνικό Συντονιστή
2. Δόμνα Μιχαήλ, εκπρόσωπο του ΥΠΕΠΘ
3. Κωνσταντίνο Ουζουνη, εκπρόσωπο του Δημοκρίτειου

Παν. Θράκης

4. Βασίλη Ψαλλιδά, εκπρόσωπο της ΠΕΕΚΠΕ

5. Εκπρόσωπο των συντονιστών καθηγητών (τώρα η Βίκυ Μουρατίδου)

Το δίκτυο δεν έχει θεσμοθετημένους πόρους, ούτε έχει χρηματοδοτηθεί με κάποιο τρόπο από κρατικές ή ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης. Τα σεμινάρια πραγματοποιούνται με πρωτοβουλία και οργανωτική ευθύνη των κατά τόπους Υπεύθυνων Π.Ε. τους οποίους και ευχαριστούμε.

Σημαντική βοήθεια στην επιμόρφωση των συντονιστών καθηγητών πρόσφεραν και συνεχίζουν να προσφέρουν οι καθηγητές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Μαρία Λαζαρίδου και Δημήτρης Μπαμπαλώνας και ο καθηγητής Κωνσταντίνος Ουζούνης του Δημοκρίτειου. Η συνεργασία με τους προαναφερόμενους προβλέπεται να συνεχιστεί και να επεκταθεί στην παραγωγή βοηθητικού υλικού, μόλις το επιτρέψει η ανεύρεση των σχετικών χρηματοδοτικών πόρων.

ΤΕΛΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Το δίκτυο Π.Ε. "Το Ποτάμι", αποδείχθηκε πολύ δυναμικό. Μέσα σε δύο χρόνια έχει επιμορφώσει περισσότερους από 120 καθηγητές, έχει αποκτήσει μέλη - σχολεία που ξεπερνούν τα 70 σε 23 νομούς της χώρας, έχει παράγει παιδαγωγικό και διδακτικό - υποστηρικτικό υλικό, έχει εμπλέξει καθηγητές πανεπιστημίου ως συμβούλους, έχει φέρει συναισθηματικά κοντά πάρα πολλούς ανθρώπους, μαθητές και καθηγητές, έχει γίνει μέλος του μεγαλύτερου δικτύου του πλανήτη μας (GREEN), έχει σταθερή βάση για το μέλλον. Έχει, δηλαδή, πετύχει τους περισσότερους από τους στόχους του. Μπορεί να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, αφού είναι ανοιχτό στον πειραματισμό και στην έρευνα και αφού μπορεί να εξασφαλίσει υψηλού επιπέδου περιβαλλοντική εκπαίδευση στους μαθητές. Έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός πολύ καλά οργανωμένου, εξοπλισμένου, σοβαρού, συνεκτικού, αποτελεσματικού και δυναμικού φορέα της Π.Ε. Πιστεύουμε ότι στο μέλλον θα έχει να δώσει ακόμη περισσότερα αν στηριχθεί από τους φορείς που μπορούν και έχουν συμφέρον να στηρίξουν καινοτόμες πρωτοβουλίες στον τομέα της Π.Ε.

Ο Δημήτρης Καλαϊτζίδης είναι Εθνικός Συντονιστής του Δικτύου Π.Ε. "Το ποτάμι"

Πολλά και αξιόλογα τα προγράμματα που πραγματοποιούνται στα σχολεία μας, πολλές και αξιόλογες οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες των μαθητών και των εκπαιδευτικών ανά την Ελλάδα.

Στο περιοδικό μας φτάνουν όμορφες και ολοκληρωμένες εργασίες και λευκώματα που αποτυπώνουν τη δουλειά των Περιβαλλοντικών Ομάδων, το μεράκι, την ευρηματικότητα, τον ενθουσιασμό, το χιούμορ αλλά και τον προβληματισμό και την αγωνία τους για τα μεγάλα προβλήματα της γης, του χώρου τους και της τοπικής κοινωνίας.

Σ' αυτό το τεύχος επιχειρούμε μια σύντομη περιήγηση στα περιβαλλοντικά δρώμενα σε τέσσερις πόλεις της Ελλάδας.

στην Πάτρα

- Τα δεκάχρονα της Π.Ε. στην Αχαΐα γιόρτασε η Π.Ο. Λυκείου Πάτρας που υπήρξε και πρωτοπόρο στην Π.Ε. στο νομό, με διήμερη εκδήλωση στις 3 και 4 Μαΐου του 1996.
- Εξαιρετικά αξιόλογο το πρόγραμμα Π.Ε. του 10ου Γυμνασίου της Πάτρας της σχ. Χρονιάς 1994-95 με θέμα "Παραγωγή, επεξεργασία, διάθεση και χρήση του αλατιού στην Ελλάδα". Αυτό μαρτυρεί το 40σέλιδο δακτυλογραφημένο λεύκωμα της παρουσίασης του προγράμματος που ήρθε στο περιοδικό. Η εργασία των 36 μαθητών της Β' τάξης με τους τρεις υπεύθυνους καθηγητές τους χαρακτηρίζεται από τη διεπιστημονική προσέγγιση του θέματος, τη σοβαρή έρευνα, την πολλή δουλειά και την πρωτοτυπία του θέματος.

στην Κεραμωτή

Πλούσια ήταν η περιβαλλοντική και πολιτιστική δράση του Γυμνασίου Κεραμωτής κατά τα σχολικά έτη 1993-96. Μεταξύ άλλων παρουσίαση των μεγάλων περιβαλλοντικών προβλημάτων με θεατρικά, προσπάθεια προώθησης για την κατανάλωση υγιεινού προϊόντος (ακτινί-

διο) με έξυπνα και ευρηματικά σκίτσα, προσπάθεια για αναμόρφωση και ανάπλαση του σχολικού χώρου όπου "τα παρτέρια και οι γλάστρες γέμισαν λουλούδια", ανακύκλωση...

Έξυπνη και ευρηματική η καμπάνια τους για το φυσικό ρούχο έναντι του συνθετικού με σκίτσα, θεατρικό κ. ά. Εργασίες για τις οποίες απέσπασαν διακρίσεις στον Ευρωπαϊκό διαγωνισμό νεαρού καταναλωτή 1996. Χαρακτηριστικό στοιχείο η συμμετοχή πολλών εκπαιδευτικών στα δρώμενα του σχολείου. Χαρακτηριστική επίσης και η άποψη ενός μαθητή για το σχολείο του "είναι ένας χώρος εκπαίδευσης, μόρφωσης, ένα εργαστήριο που έβγαλα όλα τα μεράκια μου".

Από το λεύκωμα που μας έστειλαν, είναι η ακροστοιχίδα που ακολουθεί:

ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΡΟΥΧΟ	ΦΥΣΙΚΟ ΡΟΥΧΟ
Συμφορητικό	Φιλικό
Υποκριτικό	Υγιεινό
Νόθο	Συμπαθητικό
Θραсуφανές	Ιδανικό
Εφιδρωτικό	Καλαισθητικό
Τυραννικό	Οικολογικό
Ιδιόμορφο	
Καπηλευτικό	
Ουτιδανό	

στην Καβάλα

Η πρωτοτυπία στην επιλογή των Θεμάτων, η ολοκληρωμένη προσέγγιση και διερεύνηση τους και η επιμελημένη παρουσίαση χαρακτηρίζει τα προγράμματα των Π.Ο. των σχολείων της Καβάλας.

Οι μαθητές της Π.Ο. του 3ου Γυμνασίου Καβάλας τη σχ. χρ. 1995-96 ασχολήθηκαν με τα "Οικολογικά καλλυντικά" και τον "Υγροβιότοπο του Νέστου" ενώ έκαναν προσπάθειες και για τον περιορισμό των σκουπιδιών στην περιοχή τους.

Οι μαθητές της Π.Ο. της Α' τάξης του Ε.Π.Λ. Καβάλας προβληματίστηκαν επάνω στις φοβερές αντιθέσεις ανάμεσα στην κοινωνία της αφθονίας και στον υποσι-

προγράμματα Π.Ε. ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

τισμό, στις χώρες του τρίτου κόσμου, αλλά και στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες. Προσπάθησαν να αναδείξουν μέσα από την ερευνά τους την κοινωνική, οικονομική αλλά και περιβαλλοντική διάσταση του θέματος με την ευαισθησία της ηλικίας τους.

Αλλά και το 7ο Γυμνάσιο Καβάλας τη σχολική χρονιά 1996-97 ασχολήθηκε με δύο από τα σημαντικά προβλήματα της εποχής μας την ηλεκτρομαγνητική ρύπανση και την ηχορύπανση, με δυο αντίστοιχες έρευνες που αποτύπωσαν σε ένα επιμελημένο λεύκωμα.

στη Νάουσα

Πλούσια και πολύπλευρη είναι η περιβαλλοντική και εκδοτική δράση του 3ου Γυμνασίου Νάουσας.

Η Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του 3ου Γυμνασίου Νάουσας άρχισε να λειτουργεί τη σχ. χρονιά 1986-87 και μέχρι τη σχ. χρονιά 1994-95 πραγματοποίησε εννιά προγράμματα Π.Ε.

Παράλληλα εφαρμόζονται στο σχολείο προγράμματα ανακύκλωσης χαρτιού και αλουμινίου.

Πολλές από τις εργασίες της Π.Ο. τυπώθηκαν σε βιβλία ή φυλλάδια και παρουσιάστηκαν σε σεμινάρια ή συναντήσεις Π.Ε. Το πρόγραμμα ΔΡΟΜΟΙ - ΠΛΑΤΕΙΕΣ - ΣΥΝΟΙΚΙΕΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ βραβεύτηκε από την UNESCO με το βραβείο earth day 1990-91. Ήδη

από το 1989 το 3ο Γυμνάσιο ανήκει στα συνεργαζόμενα σχολεία της UNESCO κυρίως στον τομέα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Τέλος η Ομάδα Π.Ε., από το 1990 συμμετέχει στο πρόγραμμα ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ της Ισπανικής Επιτροπής UNESCO. Επίσης συνεργάζεται με πολλές Ελληνικές και ξένες περιβαλλοντικές οργανώσεις και εταιρείες.

Εκδόσεις που λάβαμε από την ομάδα Π.Ε. του 3ου Γυμνασίου Νάουσας:

- Οι βιομηχανίες της Νάουσας (λεύκωμα) σχ. έτος 1989-90
- Βέρμιο, το βουνό μας (λεύκωμα) σχ. έτος 1991-92
- Ανακύκλωση (Νάουσα 1993)
- Δενδροκαλλιέργεια - Αμπελουργία στη Νάουσα σχ. έτος 1993-94
- Υγρότοποι της Νάουσας σχ. έτος 1994-95
- 1986-1995 10 προγράμματα Π.Ε. (Νάουσα 1995)

Λάβαμε επίσης τέσσερα όμορφα ημερολόγια και τα 14 φύλλα της εφημερίδας "Παλμοί της νεολαίας" που εκδίδει η ομάδα Π.Ε. του σχολείου από το 1991 μέχρι σήμερα.

Τέλος η ομάδα Π.Ε. εξέδωσε χάρτη με τις πηγές της Νάουσας. Την επιμέλεια των εκδόσεων είχε ο καθηγητής κ. Νίκος Κύρου. Οι υπεύθυνοι καθηγητές της Π.Ο. είναι οι κ.κ. Νίκος Κύρου, Γεωλόγος και Μπατσής Απόστολος, Φυσικής Αγωγής.

ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ - ΕΝΤΥΠΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ από εργασίες Περιβαλλοντικών Ομάδων

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΜΠΑΝΗ

"Δοιράνη: μία ακόμη ευαίσθητη περιοχή της Ελλάδας", 1992

• 2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΑΛΑΚΟΠΗΣ

α) Μνημεία της Θεσσαλονίκης, β) Σύγχρονη Πολιτιστική Κίνηση, 1992-93 και 1993-94

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΕΥΚΟΧΩΡΙΟΥ

"Τα δάση του νότιου τμήματος της Χερσονήσου Κασσάνδρας: γνωριμία - προστασία", 1994-95

• 10ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

"Παραγωγή-επεξεργασία, διάθεση και χρήση του αλατιού στην Ελλάδα", 1994-95

• 3ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ

1986-1995, "10 Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης", Νάουσα 1995

• ΛΥΚΕΙΟ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ

"Υδροδότηση του Ωραιοκάστρου", 1995

• 2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ

"Ποδηλατώντας στην Ηλιούπολη", 1996

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

"Παιδεία - περιβάλλον - ποιότητα ζωής -

ΦΥΣΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ", 1996

• 2ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧ. Ν. ΜΗΧΑΝΙΩΝΑΣ
"Βιοτεχνικές μονάδες στη Νέα Μηχανιώνα", 1995-96

• 2ο ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

"Ο υγροβιότοπος του Νέστου"

• 3ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

"Προστασία φυσικού περιβάλλοντος - Οικολογικά καλλυντικά", 1995-96

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Υδροβιότοπος Νέστου", 1996

• ΤΕΛ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ

"Υγρότοποι - Υγροβιότοπος Νέστου", 1995-96

• ΕΠΛ ΚΑΒΑΛΑΣ

"Αγορά της κοινωνίας της αφθονίας - Υποσιτισμός", 1996

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΜΠΑΝΗ Ν. ΚΙΛΚΙΣ

"Μια μικρή ιστορία για την ενέργεια και τις προοπτικές της", 1995-96

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΜΥΓΔΑΛΕΩΝΑ

"Το σχολείο μας χθες, σήμερα, αύριο", 1995-96

• ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΟΔΟΧΩΡΙΟΥ

"Παραμύθια της περιοχής του Παγγαίου", 1995-96

• 40έσιο ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. ΑΓΓΕΛΟΧΩΡΙΟΥ

"Το φρούριο του Αγγελοχωρίου", 1997

• 2ο ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. Ν. ΜΗΧΑΝΙΩΝΑΣ

"Πολεοδομικός χάρτης του Δήμου Νέας Μηχανιώνας", 1997

• 7ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

"Ηλεκτρομαγνητική ρύπανση - Ηχορύπανση", 1997

• 2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΛΙΟΥΠΟΛΗΣ

"Τα πάρκα της Ηλιούπολης", 1997

• ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΘΑΣΟΥ

A) "Παραδοσιακές ασχολίες και επαγγέλματα της Παναγίας Θάσου", 1997
B) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ "Ενέργεια - Η ραδιενέργεια και οι επιπτώσεις της - εναλλακτικές μορφές ενέργειας", 1997

• ΖΩΣΙΜΑΙΑ ΣΧΟΛΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

"5η Διάσταση", Περιοδική έκδοση, τεύχος 1ο.

Β' ΕΚΛΟΓΟΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ της ΠΕΕΚΠΕ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Β' ΕΚΛΟΓΟΑΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ της ΠΕΕΚΠΕ

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΠΕΕΚΠΕ σας προσκαλεί στην Β' Εκλογαπολογιστική Συνέλευση της Ένωσης που θα πραγματοποιηθεί το Σάββατο 16 Μαΐου 1998 και ώρα 11 π.μ. στα Λουτρά Υπάτης (Φθιώτιδας).

θέματα Ημερησίας Διάταξης:

θέμα 1ο: Λογοδοσία Διοικητικού Συμβουλίου

α. Απολογισμός του Δ.Σ.

β. Οικονομικός Απολογισμός 1996-97

γ. Προϋπολογισμός 1998-2000

δ. Έγκριση πεπραγμένων

θέμα 2ο: Λειτουργία της ΠΕΕΚΠΕ

α. Ενημέρωση από τα παραρτήματα της ΠΕΕΚΠΕ

β. Προτάσεις μελών

θέμα 3ο: Αρχαιρεσίες της ΠΕΕΚΠΕ

α. Ορισμός Εφορευτικής Επιτροπής

β. Εκλογές για Δ.Σ. και Ε.Ε. της ΠΕΕΚΠΕ

Αθήνα 12 Μαρτίου 1998

Για το Δ.Σ. της ΠΕΕΚΠΕ

Ο Πρόεδρος

Β. Ψαλλιδάς

Ο Γ. Γραμματέας

Γ. Κούσουλας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΡΙΗΜΕΡΟΥ

Γενικής Συνέλευσης της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

15-17 ΜΑΪΟΥ 1998

ΛΟΥΤΡΑ ΥΠΑΤΗΣ - ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΞΕΝΙΑ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΜΑΪΟΥ

18.00-18.30 Έναρξη - Υποδοχή

18.30-19.30 Τοπική Αυτοδιοίκηση και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

19.30-20.00 *Εκπρόσωποι Τοπικής Αυτοδιοίκησης*
Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ελλάδα
Εκπρόσωπος του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

20.00-20.30 Η συμβολή της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Β. Ψαλλιδάς Πρόεδρος Δ.Σ. της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

20.30-21.00 Συζήτηση

ΣΑΒΒΑΤΟ 16 ΜΑΪΟΥ

08.30-10.30 Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Λαμίας

11.00-15.00 Γενική Συνέλευση

15.00-16.00 Γεύμα

16.00-17.00 Γενική Συνέλευση

17.30-20.30 Ομάδες Εργασίας

• *Η Π.Ε. ως παράγων αναμόρφωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας*

• *Βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου για την Π.Ε.*

• *Ο δεσμός του υπευθύνου Π.Ε.*

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΜΑΪΟΥ

09.00-12.00 Επίσκεψη στη Μονή Αγάθωνος και στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας

12.00-14.00 Γεύμα

14.00 Αναχώρηση-Επιστροφή

Σε αίθουσα του Ξενοδοχείου θα υπάρχει έκθεση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και σχετικών δραστηριοτήτων της περιοχής Ν. Φθιώτιδας

Εκπαιδευτικό υλικό του ΕΚΚΕ για την Π.Ε.

Προς το τέλος του 1997, το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, έστειλε προς το Υπουργείο Παιδείας, τα Κέντρα Π.Ε. και προς όλους τους Υπευθύνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ικανό αριθμό αντιτύπων εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο διακρίνεται στις παρακάτω τρεις ενότητες:

1. Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
2. Στοιχεία Μεθοδολογίας Κοινωνικών Ερευνών
3. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Internet

Το συγκεκριμένο αυτό εκπαιδευτικό υλικό έχει σκοπό:

- Να αποτελέσει βοήθημα και οδηγό για τους εκπαιδευτικούς που πραγματοποιούν στα σχολεία τους δραστηριότητες στα

πλαίσια του θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

- Να εμπλουτίσει το περιεχόμενο τους με γνώσεις επί των αντικειμένων που η έκδοση διαπραγματεύεται και

- Να αποτελέσει ερέθισμα για περαιτέρω συνεργασίες όλων των εμπλεκομένων με την Π.Ε. Φορέων.

Το έντυπο της πρώτης ενότητας "Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση", προέρχεται από τη συνεργασία του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών με τον Κούσουλα Γεώργιο, Υπεύθυνο Π.Ε. στη Β' Διεύθυνση Δ.Ε. Αθηνών (Υπεύθυνος Π.Ε. και στην Ανατολική Αττική μεταξύ 1991-95) και περιλαμβάνει τα πορίσματα της ανάλυσης των προγραμμάτων Π.Ε. που πραγματοποιήθηκαν στη Δ/ση Δ.Ε. Ανατολικής Αττικής (case study) τη δεκαετία 1985-1994.

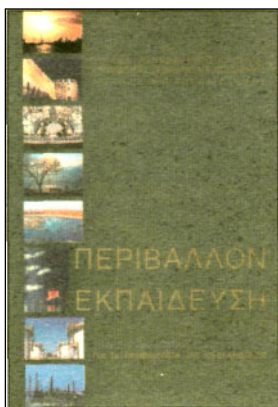
Οι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται, μπορούν να αναζητήσουν την έκδοση αυτή από τον Υπεύθυνο Π.Ε. της περιοχής τους.

Γεώργιος Κούσουλας

"Περιβάλλον και Εκπαίδευση"

Συμβολή στην περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα της Θεσσαλονίκης

Έκδοση: ΥΠΕΧΩΔΕ, Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Θεσσαλονίκης και Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1997, σελίδες 342.

Πιστεύοντας ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι πρωτίστως θέμα νοοτροπίας και στάσης ζωής, ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας του Περιβάλλοντος Θεσσαλονίκης, σε συνεργασία με το Α.Π.Θ, ανέλαβε την έκδοση του βιβλίου "Περιβάλλον και Εκπαίδευση" - Συμβολή στην Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα της Θεσσαλονίκης.

Το βιβλίο είναι προϊόν συλλογικής προσπάθειας επιστημόνων που εργάζονται στον τομέα του Περιβάλλοντος και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Στόχος του είναι να αξιοποιήσει κείμενα που αφορούν προβλήματα του περιβάλλοντος της Θεσσαλονίκης για

εκπαιδευτική χρήση στα σχολεία.

Τα θέματα που αναπτύσσονται έχουν σχέση με προβλήματα περιβαλλοντικής αιχμής της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης και κατανομούνται σε επτά ενότητες:

1. Ρύπανση της Ατμόσφαιρας
2. Αυτοκίνητο και Περιβάλλον
3. Βιομηχανική Ρύπανση
4. Ενέργεια και Περιβάλλον
5. Στερεά Απορρίμματα και Απόβλητα
6. Υδάτινα οικοσυστήματα και
7. Αστικές Αναπλάσεις και Περιβάλλον

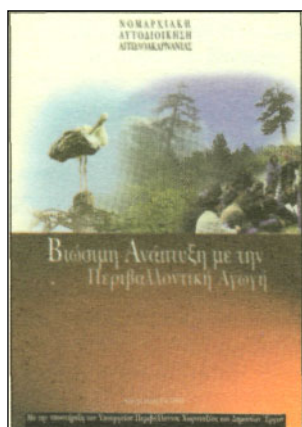
Όλα τα θέματα συνοδεύονται από σχέδια προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με ιδέες για εκπαιδευτικές δραστηριότητες και παραδείγματα προσαρμοσμένα στα συγκεκριμένα θέματα.

Η ιδιαιτερότητα και το αξιόλογο αυτού του εγχειρήματος έγκειται στην προσπάθεια να αξιοποιηθεί η επιστημονική ανάλυση ενός περιβαλλοντικού θέματος στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το βιβλίο απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και στους φορείς που εμπλέκονται με την προστασία του Περιβάλλοντος. Επειδή τα θέματα που θίγονται είναι προβλήματα αστικού χώρου το βιβλίο αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς και όχι μόνο της Θεσσαλονίκης.

"Βιώσιμη Ανάπτυξη με την Περιβαλλοντική Αγωγή"

Έκδοση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αιτωλοακαρνανίας, 1997, σελίδες 495.

Σκοπός της έκδοσης αυτού του βιβλίου από το τμήμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Δ/σης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αιτωλοακαρνανίας είναι αφενός να βοηθήσει την προσπάθεια των εκπαιδευτικών και αφετέρου να διευρύνει την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σαν μέσο υποστήριξης της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Γίνεται προσπάθεια σύνδεσης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με την οικονομία και την κοινωνία σε μια πορεία συνεχούς εξέλιξης προς την "αειφορία".

στον τομέα της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Γίνεται προσπάθεια σύνδεσης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με την οικονομία και την κοινωνία σε μια πορεία συνεχούς εξέλιξης προς την "αειφορία".

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο μέρη:

Το πρώτο μέρος έχει ενότητες που αφορούν:

1. Το Φυσικό Περιβάλλον
2. Το Ανθρωπογενές Περιβάλλον
3. Τη Βιώσιμη Ανάπτυξη σαν μοντέλο διαχείρισης φυσικών πόρων και
4. Το Θεσμικό Πλαίσιο στο οποίο μπορεί να στηριχτεί η Αειφόρος Ανάπτυξη

Το δεύτερο μέρος αφιερώνεται εξ' ολοκλήρου στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και αναφέρεται στα εξής θέματα:

1. Ενωσιολογικές και θεματολογικές προσεγγίσεις στην Π.Ε.
2. Οικολογία και Εκπαίδευση
3. Ένταξη της Π.Ε. στα σχολικά προγράμματα
4. Λειτουργία μιας διεπιστημονικής πορείας και τέλος στη σχέση των Μ.Μ.Ε με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Όλα τα θέματα αναπτύσσονται από αξιόλογους και έμπειρους επιστήμονες στους τομείς του Περιβάλλοντος και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο INTERNET:

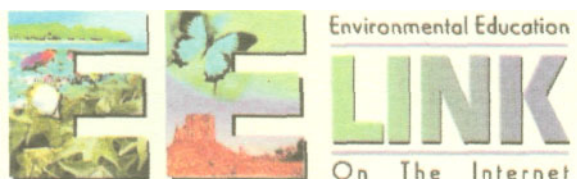
I N T E R N E T

Απ' όλα τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης, το πιο εκπληκτικό και πολυσυζητημένο είναι χωρίς αμφιβολία το INTERNET (ή διαδίκτυο, στη γλώσσα μας), αυτή η αχανής θάλασσα πληροφοριών, το μεγαλύτερο περιοδικό στον κόσμο όπως εύστοχα χαρακτηρίστηκε.

Ανεξάρτητα από τη γνώμη, θετική ή αρνητική, που έχει κανείς για τη χρήση και τη χρησιμότητα του, σίγουρα δεν μπορεί να το αγνοεί. Δεν υπάρχει τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας που να μην περιλαμβάνεται στους δαιδαλώδεις διαδρόμους του «κυβερνοχώρου». Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση όχι μόνο δεν αποτελεί εξαίρεση, αλλά είναι εκπληκτικά μεγάλος ο όγκος των σχετικών πληροφοριών και αναφορών που μπορεί κανείς να αλιεύσει στο Internet.

Από τη στήλη αυτή θα γίνεται παρουσίαση ορισμένων «ιστοσελίδων» (websites) με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για όσους ασχολούνται με την Π.Ε. Προτάσεις και σκέψεις για ο,τιδήποτε σχετικό με την Π.Ε. και το Internet είναι ευπρόσδεκτες στον υπεύθυνο της στήλης. Αν είστε συνδεδεμένοι στο δίκτυο μπορείτε να στείλετε τις παρατηρήσεις σας στη διεύθυνση: gperdlkis@nele-pler.edu.gr

Σ' αυτό το τεύχος παρουσιάζουμε δύο σελίδες που έχουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση ως κεντρικό τους θέμα, ενώ ταυτόχρονα παραπέμπουν σε πλήθος άλλων σελίδων με ενδιαφέρον για την Π.Ε. αξιοποιώντας στο έπακρο ης δυνατότητες του «υπερκειμένου». Την αμερικανική σελίδα «EE-LINK» και την ευρωπαϊκή «eurosymbioses».

Ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://eelink.net>

Μια σελίδα που από το 1994 με συστηματικό τρόπο παρέχει υπηρεσίες χρήσης του internet (ανεύρεση πληροφοριών, δημιουργία σελίδων, συμβουλές χρήσης του δικτύου κ.λπ.) ειδικά σχεδιασμένη για την εξυπηρέτηση των οργανισμών και των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Είναι στην Αγγλική γλώσσα και απευθύνεται σε τρεις κατηγορίες χρηστών: Σε δασκάλους (γενικά εκπαιδευτικούς), σε μαθητές και σε επαγγελματίες (στελέχη περιβαλλοντικών οργανώσεων, επιμορφωτές κ.λπ.). Συνεργάζεται με την Αμερικανική Υπηρεσία Προστασίας Περιβάλλοντος (EPA). Μερικά από τα ενδιαφέροντα θέματα που εντοπίσαμε: Εκπαιδευτικές δραστηριότητες Π.Ε. (classroom activities), εκπαιδευτικό υλικό (classroom resources), βιβλιοθήκη Π.Ε. (resource library), βάσεις δεδομένων σχετικές με την Π.Ε., καταλόγους οπτικοακουστικών προϊόντων (video, cd-rom) για περιβαλλοντικά θέματα, προγράμματα (software) για χρήση στην τάξη κ.λπ. Στην υποσέλιδα EE Toolbox, υπάρχει πλούσιο υλικό για τη συνεχή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην Π.Ε. Εδώ βρήκαμε ένα πολύ περιεκτικό κείμενο με τίτλο «Η χρήση των Computers στην περιβαλλοντική εκπαίδευση» (Η ακριβής διεύθυνση του είναι: <http://eelink.umich.edu/Computers/computers.html>).

Ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://www.ful.ac.be/eurosymbioses/>

Η σελίδα αυτή είναι δίγλωσση (Γαλλικά και Αγγλικά) και όπως αυτό-προσδιορίζεται, αποτελεί ένα **project του internet αφιερωμένο στο περιβάλλον και την εκπαίδευση**. Πρόκειται για ένα **ευρωπαϊκό δίκτυο για την Π.Ε.** στο οποίο συμμετέχουν πολλές χώρες μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Υπεύθυνη του δικτύου στην Ελλάδα είναι η κ. Γιολάντα Ζιάκα (e-mail: yziaka@eexi.gr). Μέσα από τα «κανάλια» του δικτύου μπορεί κανείς να εντοπίσει πλήθος πηγών για την Π.Ε.

Χρήσιμες πληροφορίες για την «πλοήγηση» στο δίκτυο σε θέματα Π.Ε., μπορεί κανείς να βρει και στο τεύχος «**Οδηγός ανίχνευσης θεμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο INTERNET**» που έχει εκδώσει το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) και έχει σταλεί σε όλους τους υπεύθυνους Π.Ε. Υπάρχει και σχετική ελληνική σελίδα στο INTERNET με διεύθυνση: <http://www.ekke.gr>

Τ
Ο
Κ
Α
Λ
Υ
Τ
Ε
Ρ
Ο
Α
Ν
Σ
Α
Σ
Σ
Χ
Η
Μ
Α
Α
Π
Α
Σ
Χ
Ο
Λ
Ε
Ι
Τ
Ο
Χ
Ρ
Ω
Μ
Α

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

ΣΙΝΔΟΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
 Τ.Κ. 574 00
 ΤΗΛ. 031/ 797 476 - 7
 FAX 031/ 798 954

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΟΛΗΣ

ΑΓΓΕΛΑΚΗ 11
 Τ.Κ. 546 21
 ΤΗΛ. 031/ 260 060
 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΣΟΡΒΟΛΟΥ 24-ΜΕΤΣ
 Τ.Κ. 116 36
 ΤΗΛ. 01/92 46 029
 FAX: 01/ 92 47 724
 ΑΘΗΝΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ ΚΕ. Θ. Ε. Α.